

Eindrapport Maastricht onder de radar

Opdrachtgever: Maastricht voor Iedereen

Projectleider: Asmaa Moustaid-Es-Sadki

Eindredactie: Brigitte van Lierop

Maastricht, November 2023

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
2 Onderzoeksmethode	5
2.1 Bepaling doelgroep	5
2.2 Inhoud inventarisatie: de vragenlijst	7
2.3 Werkwijze interviews	8
3 Bevindingen	9
3.1 Marokkaanse gemeenschap.....	9
3.1.2 Geïnterviewde mannen van Marokkaanse afkomst	12
3.2 Molukse/Indische gemeenschap.....	14
3.2.1 Geïnterviewde vrouwen van Molukse/Indische afkomst	14
3.2.2 Geïnterviewde mannen van Molukse/Indische afkomst	14
3.3 Turkse gemeenschap	16
3.3.1 Geïnterviewde vrouwen van Turkse afkomst	16
3.3.2 Geïnterviewde mannen van Turkse afkomst	17
3.4 Samenvattend.....	18
4 Conclusie.....	19
5 Aanbevelingen	20
Vanuit de begeleidingscommissie: een reflectie	21
Bijlagen.....	22
Samenvattende interviews	23
Bevolking naar etniciteit per buurt.....	45

Voorwoord

De gemeente Maastricht publiceerde in 2019 haar eerste Inclusie agenda. Centraal daarin stond de concrete vertaling van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking in hun dagelijks leven.

In onze navraag bij de gemeente en andere betrokkenen of er kennis aanwezig was over de situatie van de eerste generatie niet westerse allochtonen in relatie tot dat VN-verdrag, bleek dat niet het geval te zijn. We kregen de mogelijkheid om dit te onderzoeken.

We wilden een beeld krijgen wat er leeft onder dit deel van de bevolking van Maastricht, zijnde de eerste en tweede generatie inwoners van Marokkaanse, Turkse en Molukse/Indonesische afkomst. We maakten een plan van aanpak, formeerden een begeleidingscommissie en zochten een projectleider.

Esma Moustaid heeft sindsdien als projectleider de kar getrokken en heeft mensen benaderd die geschikt waren om interviews te houden. Met een lange onderbreking vanwege Corona, kunnen we thans de bevindingen van het onderzoek presenteren.

Het zijn veertig interviews geworden, die allen op zichzelf al een verrijkend beeld geven van wat mensen er zelf van vinden, maar vooral ook een totaalbeeld van het leven en de cultuur van inwoners van Maastricht van Marokkaanse, Turkse en Molukse/Indische afkomst.

Het rapport sluit af met een aantal aanbevelingen. We vertrouwen erop dat de gemeente Maastricht, betrokken organisaties en instellingen ook daadwerkelijk iets gaan doen met dit rapport en de aanbevelingen. Wij zijn bereid aan te schuiven en het rapport toe te lichten om samen tot verbeteringen te komen.

Maastricht voor iedereen zal in 2024, op basis dit rapport, een serie podcasts realiseren om de resultaten onder de aandacht te brengen.

Tot slot, de totstandkoming van dit rapport was niet mogelijk geweest zonder inzet van de interviewers, de geïnterviewden met hun openheid en de projectleider Esma Moustaid, met haar actieve rol om dit geheel voor elkaar te krijgen. Dank aan de begeleidingscommissie, en dank aan Brigitte van Lierop die de eindredactie op zich heeft genomen.

Namens Maastricht voor iedereen,
Jacques van Weerdenburg
Voorzitter

1 Inleiding

De groep migrantenouderen in Nederland wordt steeds groter, zo ook in Maastricht. De kans dat er binnen deze groep migrantenouderen in Maastricht, zich inwoners bevinden die vanuit het Verenigde Naties Verdrag voor mensen met een beperking, tot deze doelgroep behoren, is naar verwachting aanwezig. Als dat zo is, is het van belang dat de ambtenaren van de gemeente Maastricht die verantwoordelijk zijn voor het beleid gericht op het nakomen van het Verdrag voor de rechten van mensen met een beperking, op de hoogte zijn van wat er speelt binnen deze doelgroep en zicht krijgt op hun behoeften en op de mate waarin ze kunnen participeren in Maastricht en alles wat de stad te bieden heeft. Zodat de ambtenaren vanuit hun rol binnen de gemeente Maastricht meer gericht kunnen adviseren en beleid kunnen maken dat ondersteunend is voor het goed kunnen participeren van deze inwoners van Maastricht.

Het is alleen zo dat er weinig is over wat er speelt bij hen, en wat hun behoeften zijn; ze zitten feitelijk 'onder de radar'. Het is om die reden dat Maastricht voor Iedereen, als ondersteuner van de gemeente Maastricht bij de uitvoering en implementatie van het VN Verdrag voor de rechten van mensen met een beperking, samen met de gemeente Maastricht een inventarisatiestudie is gestart om deze behoeften in kaart te brengen.

Het project '**Maastricht onder de radar**' heeft als doel in beeld te brengen wat er speelt onder de eerste, en soms tweede generatie migranten in Maastricht. Waarbij het accent duidelijk ligt op het in beeld brengen van een eventuele behoefte aan steun, aan zorg vanwege mogelijke beperkingen die aanwezig zijn.

Concreet hebben we antwoord gezocht op de volgende vraag:

- *Hoe ervaart de doelgroep het dagelijks leven, welke belemmeringen, steunbehoeften en/of zorgbehoeften worden ervaren, op welke wijze wordt invulling gegeven aan die steun- en zorgbehoefte, in hoeverre komen de ervaren steun en zorg overeen met datgene wat nodig is en wat kan hierin worden verbeterd vanuit de mogelijkheden die de gemeente Maastricht heeft om verbeteringen te realiseren?*

In samenwerking met het CIMM, de Commissie Integratie en Mondialisering Maastricht is besloten deze doelgroep in bredere zin te bevragen, en waar nodig in te zoomen op een mogelijke hulpvraag, om op die wijze een beeld te krijgen van wat speelt en wat nodig is. In deze studie is hieraan gevolg gegeven.

In dit rapport worden de bevindingen beschreven van deze inventarisatie. Als eerste beschrijven we de wijze waarop de inventarisatiestudie is ingericht en heeft plaatsgevonden, waarbij eveneens wordt toegelicht op welke wijze de doelgroep is bepaald en de vragenlijst tot stand is gekomen. Vervolgens beschrijven we, op een samenvattende wijze de bevindingen van de inventarisatiestudie, trekken we conclusies en geven we aanbevelingen die met name door de verschillende gemeentelijke afdelingen en organisaties kunnen worden opgepakt om de participatie en het leven in Maastricht vanuit het VN Verdrag voor mensen met een beperking zo optimaal mogelijk invulling te geven.

2 Onderzoeksmethode

Dit hoofdstuk beschrijft de onderzoeksmethode die we hebben toegepast. Als eerste gaan we in op het vaststellen van de doelgroep en vervolgens lichten we toe op welke wijze de inhoud van de inventarisatie is vormgegeven alsook de wijze waarop invulling is gegeven aan de interviews.

2.1 Bepaling doelgroep

Vanuit het doel van deze studie richten we ons op de nationaliteiten van de immigranten in Maastricht die het meest vertegenwoordigd zijn. Ook is het van belang dat we kiezen voor de oudere populatie, omdat hierover het minst bekend is. Om deze studie behapbaar te maken, zoeken we de medewerking van respondenten uit de wijken waarvan we weten dat er veel immigranten wonen. We streven daarbij naar een gelijke verdeling van geslacht en van aantallen respondenten. Kortom, we nemen in deze studie de volgende criteria mee in het bepalen van de doelgroep van onderzoek:

- Nationaliteit
- Leeftijd
- Woonwijk
- Geslacht
- Aantallen

Nationaliteit

De nationaliteiten waarvoor we in deze studie kiezen, zijn mensen van een Turkse, Marokkaanse en Molukse/Indische komaf. Voor deze specifieke nationaliteiten kiezen we omdat deze migrantengroepen het grootste aandeel vormen van de niet-westerse migranten in Maastricht¹

Leeftijd

Leeftijd is als criterium opgenomen om er zeker van te zijn dat het gaat om oudere 1^e en 2^e generatie niet-westerse migranten van minimaal 50 jaar of ouder. Het zijn met name deze groepen waarover weinig bekend is.

- De leeftijd van de Turkse en Marokkaanse 1e generatie mannen ligt tussen 70 – 90 jaar en bij de vrouwen tussen de 50 – 70 jaar. De leeftijd van de 2^e generatie ligt tussen de 50 – 60 jaar.
- Bij de Indische/Molukse doelgroep ligt de leeftijd van de 1^e generatie van zowel de mannen als vrouwen tussen de 70 – 90 jaar en van de 2^e generatie tussen de 50 – 60 jaar.

We hebben deelnemers gezocht die binnen de leeftijdscategorieën vallen van deze eerste en tweede generatie migranten van Turkse, Marokkaanse of Moluks/Indische afkomst.

Woonwijk

Woonwijk is als criterium opgenomen omdat de gekozen nationaliteiten vooral woonachtig zijn in bepaalde wijken van Maastricht. Gegevens over mensen met een Indisch/Molukse afkomst in Maastricht worden niet opgenomen in de beschikbare tabel van het CBS, maar wij weten dat deze voornamelijk woonachtig zijn in Heer, de Heeg en Heugem. Deze drie wijken maken onderdeel uit van de selectie. De keuze voor de andere wijken is gebaseerd op de hoogste percentage aantallen mensen met een Turkse of Marokkaanse afkomst in de verschillende wijken van Maastricht².

¹ Zie bijlage 'Bevolking naar etniciteit per buurt'

² Zie bijlage 'Bevolking naar etniciteit per buurt'

Geslacht

De verwachting is dat er mogelijk verschillen bestaan tussen de wijze waarop vrouwen en mannen leven en hun wensen rondom steun en zorg. Het is om die reden dat we er naar streven een gelijk aantal mannen en vrouwen per doelgroep te betrekken bij de interviews, zodat er een evenwichtig beeld kan worden geschetst.

Bij het zoeken naar mogelijke deelnemers aan de interviews bleek dat er meer vrouwen bereid waren om zich te laten interviewen, in vergelijking met mannen. Het is om die reden dat er in totaal 26 vrouwen zijn geïnterviewd en 14 mannen.

Aantallen

Vanuit de kwalitatieve onderzoekswereld weten we dat je bij zes interviews er van uit kunt gaan dat je resultaten met een grote aannemelijkheid representatief zijn, bij twaalf interviews is dat aantoonbaar zo³.

Wij hebben in totaal 40 interviews afgenomen. Als je uitgaat van zes verschillende doelgroepen hebben we in de helft van de gevallen een representatief aantal bereikt. In de overige gevallen zijn de aantallen klein en kunnen we alleen 'aanraken' wat hen bezighoudt.

De interviewers hebben verschillende pogingen ondernomen om het aantal benodigde interviews te realiseren. Allereerst door contact te leggen binnen hun eigen netwerk en daarna, toen bleek dat er binnen hun eigen netwerk een te beperkt aantal mensen bereid was mee te doen, zijn er sleutelfiguren binnen de verschillende doelgroepen benaderd. Hierdoor is het aantal deelnemers nog iets gestegen.

Een overzicht met samenvattende informatie van de geïnterviewde personen is gegeven in onderstaande tabel.

Doelgroep	Wijk	Leeftijd	Man	Vrouw	Totaal
Indisch/ Moluks	Caberg, Heer en Limmel	1 ^e generatie 70-90 jaar 2 ^e generatie 50-60 jaar	3	2	5
Marokkaans	Caberg, Heugem, Malberg, Malpertuis, Nazareth, Pottenberg, Wittevrouwenveld en Wyckerpoort	1 ^e generatie mannen 70-90 jaar 1 ^e generatie vrouwen 50-70 jaar 2 ^e generatie 50-60 jaar	9	18	27
Turks	Caberg, Daalhof, Nazareth, Wittevrouwenveld en Pottenberg	1 ^e generatie mannen 70-80 jaar 1 ^e generatie vrouwen 50-70 jaar 2 ^e generatie 50-60 jaar	2	6	8
Totaal			14	26	40

³ Boddy, C. R. (2016). Sample size for qualitative research. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 19(4), 426-432. doi:10.1108/QMR-06-2016-0053

2.2 Inhoud inventarisatie: de vragenlijst

We hebben voor het zoeken naar de antwoorden in deze inventarisatie besloten om gebruik te maken van een narratieve interviewstijl. Een narratieve interview methode houdt in dat tijdens het afnemen van de interviews de respondent zoveel mogelijk aan het woord is, met enige sturing daarbij van de interviewer. De interviews hebben een semigestructureerd opzet waarin de interviewers verwacht worden om een aantal standaardvragen te stellen en daarnaast in te spelen op datgene wat wordt ingebracht door de geïnterviewde persoon.

Deze wijze van interviewen sluit naar onze mening goed aan bij datgene wat wij willen weten, namelijk een beeld krijgen van het leven van deze doelgroep en het in beeld brengen van een mogelijke behoefte aan steun en zorg.

Elk interview start met een algemeen gedeelte, vervolgens stellen we een aantal leidende vragen die betrekking hebben op datgene wat we graag in beeld willen brengen en waar nodig maken we ruimte voor aanvullende onderwerpen.

De inleidende vragen zijn algemeen: Wanneer zijn de geïnterviewden naar Nederland gekomen, wat voor werk ze hebben gedaan, hebben ze veel familie in de buurt, hebben ze kinderen en kleinkinderen?

De leidende vragen hebben betrekking op de volgende thema's:

- Wonen: Kunt u eens vertellen, hoe vindt u het om in Maastricht te wonen, hoe vindt u het in de wijk waar u nu woont?
- Invulling dag: Kunt u eens vertellen hoe uw dag er uit ziet?
- Steun: Geeft u andere mensen steun, krijgt u zelf steun als u dat nodig heeft? Kunt u hier iets over vertellen?
- Zorg: Heeft u mensen waarvoor u zorgt? Kunt u hier iets over vertellen?
- Levensvreugde: Wat vindt u belangrijk in uw leven? Kunt u hier iets over vertellen?
- Uw oude dag: hoe ziet u deze? Kunt u hier iets over vertellen?

Aanvullende onderwerpen die besproken

Op de achtergrond zijn tijdens het afnemen van de interviews de onderwerpen voor participatie aangehouden, om te kijken in hoeverre er in het gesprek aanknopingspunten naar boven komen die daar op betrekking hebben om deze zodoende verder te bevragen.

De aanvullende onderwerpen zijn: vrije tijd, winkels en horeca, gemeentelijke algemene informatie, openbare gebouwen, gemeentelijke persoonlijke correspondentie, vervoer, en thuissituatie.

2.3 Werkwijze interviews

Alle interviews zijn in-persoon afgenomen. We hebben hiervoor gekozen omdat we op deze wijze verwachten een grotere kans op goede, inhoudelijke diepte-interviews te kunnen realiseren. De projectleider voor dit onderzoek is gekozen vanwege de persoonlijke kennis van de doelgroep, naast de aanwezige projectleidersvaardigheden.

De interviewers zijn geselecteerd op basis van hun interviewvaardigheid, waaronder bijvoorbeeld spontaniteit en inlevingsvermogen, én hun kennis van de taal van de respondenten. We gingen er van uit dat een groot deel van de respondenten moeite had met de Nederlandse taal, of alleen kennis had van de moedertaal. De geïnterviewden moesten in staat zijn om gewoon hun verhaal te kunnen vertellen en dat vraagt om interviewers die hun taal spreken.

Bij het zoeken naar respondenten is door de interviewers gebruik gemaakt van bestaande netwerken en 'sleutelfiguren' binnen de verschillende gemeenschappen. Met sleutelfiguren worden personen bedoeld met goede contacten tussen onze doelgroepen en de meer gevestigde organisaties zoals buurtcentra, vrijwilligersorganisaties in de verschillende wijken. Deze sleutelfiguren hebben een beter beeld van onze doelgroepen en hebben geholpen bij het leggen van contacten met de verschillende doelgroepen. Sleutelfiguren waren: Tevhid Moskee Maastricht voor de Turkse gemeenschap, Moskee El Fath voor de Marokkaanse gemeenschap en stichting Mutiara Maluku Maastricht voor de Molukse/Indische gemeenschap.

3 Bevindingen

In dit hoofdstuk geven we een beeld van datgene wat naar voren is gekomen uit de verhalen van de geïnterviewde respondenten. Wat ons in ieder geval duidelijk is geworden, is het verschil tussen de drie groepen migrantenouderen.

Hoewel er vaak wordt gesproken over de groep migrantenouderen, met andere woorden alle niet-westerse 1^e en 2^e generatie ouderen, komt er een duidelijk ander beeld uit de interviews. Wat we zien en ervaren is dat de oudere migranten van de verschillende doelgroepen, Indisch/Molukse, Marokkaans en Turks, zeer divers zijn wat betreft hun migratiegeschiedenis en hun sociaal-economische situatie. We zien verschillen tussen de drie doelgroepen, we zien ook verschillen binnen de doelgroepen, zij het in mindere mate.

Volgt nu een beschrijving van de uitkomsten van de interviews, waarbij we een onderscheid maken tussen de drie gemeenschappen en tussen de vrouwen en mannen in deze gemeenschappen.

Notabene

In de praktijk van de interviews geven respondenten wisselend antwoord op de leidende vragen en de aanvullende onderwerpen. Voor de uitwerking van de bevindingen betekent dit dat we trachten zoveel als mogelijk het verhaal van de geïnterviewde respondenten weer te geven, met de kanttekening dat we hier enige beperkingen in hebben ervaren.

3.1 Marokkaanse gemeenschap

In de beschrijving van de Marokkaanse gemeenschap maken we een onderscheid tussen vrouwen en mannen. Bij het uitwerken van de interviews hebben we gemerkt dat mannen en vrouwen vanuit een ander standpunt naar hun situatie kijken. Overigens komt die uiteindelijk vaak wel op hetzelfde neer, alleen gaat zien we daarbij verschillende invalshoeken. Het is om die reden dat het we beter vinden om dat onderscheid te maken.

3.1.1 Geïnterviewde vrouwen van Marokkaanse afkomst

We schetsen een beeld van achttien vrouwen van Marokkaanse afkomst. Eén op de drie vrouwen is meer dan 42 jaar geleden naar Nederland gekomen, de helft van de vrouwen is 37 – 40 jaar geleden naar Nederland gekomen, en de overige drie vrouwen zijn meer recent, tussen de 25 en 33 jaar geleden naar Nederland gekomen.

Nederlandse taal

Geen van de geïnterviewde vrouwen beheerst de Nederlandse taal, twee van hen spreken gebrekkig Nederlands en de overige spreken in het geheel geen Nederlands. Het merendeel van de geïnterviewde vrouwen heeft nooit gewerkt, enkelen werken of hebben gewerkt in de schoonmaak, omdat je dat kunt doen zonder de Nederlandse taal te spreken.

Reden voor komst

Allen zijn ze vanwege 'het huwelijk' naar Nederland gekomen. In de meeste gevallen woonden hun mannen al in Nederland en zijn ze hun man gevolgd, dan wel zijn hun huidige mannen vanuit Nederland naar Marokko gereisd om daar met hen te huwen en hen mee naar Nederland te nemen.

Over het wonen in de wijk

Vrijwel alle geïnterviewde vrouwen voelen zich prettig in de wijk of de buurt waar ze nu wonen. Sommigen hebben eerst elders gewoond waar het minder fijn was en zijn dan verhuisd naar een buurt waar ze zich wel thuis voelen. Enkele vrouwen benoemen het onderwerp niet, met name de vrouwen wiens man hen belemmert in het naar buiten gaan. Sommige vrouwen ervaren de wijk als prettig, maar tegelijkertijd ook afstandelijk. Een enkeling heeft helemaal geen binding met de wijk en de buurt waar ze woont.

Hoofdtak van het leven

Alle geïnterviewde vrouwen geven aan dat het zorgen voor je kinderen en voor je man de hoofdtak is van de vrouw. Daar ga je mee door zo lang als dat maar enigszins mogelijk is, ook al gaat het ten koste van je eigen gezondheid; de zorg voor de ander, meestal op hun leeftijd de kleinkinderen en de man, staat voorop. Ze vinden dit een gegeven dat hoort bij hun leven, hun cultuur en accepteren dit ook als zodanig.

Zorgen voor en over

Bij een groot deel, dertien van de achttien vrouwen, betekent dit ook de zorg voor de zieke man op zich nemen, vaak omdat de man de 'zorg van buiten' niet accepteert en het vanzelfsprekend vindt dat zijn vrouw deze zorg volledig op zich neemt. Meerdere vrouwen vragen zich af hoe het verder moet gaan in de toekomst, als ze zelf niet meer kunnen zorgen.

Lichamelijke gesteldheid

Een deel van deze vrouwen heeft flinke lichamelijke klachten en maakt zich zorgen over hoe lang ze nog zelf die ondersteuning kunnen bieden. Een op de drie vrouwen die zijn geïnterviewd, geven aan knieproblemen te hebben, waardoor ze zich steeds moeilijker kunnen voortbewegen en moeilijker de trap op kunnen. Dat belet hen niet om te blijven zorgen voor hun man. En dan geeft een deel van de vrouwen aan dat hun man in meer of mindere mate depressief is, hetgeen hen zwaar valt omdat ze er zelf ook door geraakt worden en geen idee hebben hoe hiermee om te gaan en waar steun hiervoor te vinden.

Sociaal netwerk

De helft van de geïnterviewde vrouwen geeft aan over een sociaal netwerk te beschikken, graag met vriendinnen af te spreken en dit ook regelmatig te doen. De helft van de overige geïnterviewde vrouwen kent dit niet en heeft soms een, soms geen vriendinnen waarmee ze omgaan. Een aantal vrouwen geven ook aan hiertoe niet in staat te zijn gesteld omdat zij van hun man geen toestemming kregen om zich veel buitenshuis te bewegen. Enkele vrouwen geven expliciet aan zich eenzaam te voelen, met name omdat ze in een isolement leven en vrijwel geen contacten hebben buiten de deur. En dan is er nog een deel van de vrouwen die hier niets over zegt, en veel nadruk legt op de intensieve contacten in het gezin zelf, met kinderen en kleinkinderen en daar ook veel plezier uit te halen.

Steun van de kinderen

Een groot deel van de vrouwen geeft aan steun van de kinderen te ontvangen, omdat ze die nodig hebben, voornamelijk vanwege het taalprobleem. Het gaat meestal om steun in de vorm van het meegaan met het doen van de wekelijkse boodschappen in de supermarkt, het lezen van alle brieven die binnenkomen en het begeleiden van de vrouwen bij bezoeken aan huisartsen of ziekenhuis. Het komt voor dat hun kinderen daarvoor vrij moeten nemen, en het komt ook voor dat hun kinderen 'van ver' moeten komen om hen hierin te begeleiden. De meeste vrouwen geven aan deze steun vanzelfsprekend te vinden, zij hebben ze immers opgevoed en nu kunnen ze iets terugdoen, enkele vrouwen geven aan dat zij hun kinderen niet te veel tot last willen zijn in deze en daarom, bijvoorbeeld het bezoek aan de huisarts uitstellen totdat het echt niet meer gaat.

Steun van vriendinnen of kennissen

Enkele vrouwen geven ook aan dat zij met een vriendin of kennis naar de supermarkt gaan, of naar de huisarts, omdat hun vriendin of kennis de Nederlandse beheerst en zij dan voor haar kunnen 'tolken'.

Zorg door de kinderen

Als het gaat om de zorgvraag en de invulling door hun kinderen, zien we een ander beeld. Een deel van de geïnterviewde vrouwen verleent zorg of heeft veel zorg verleend en weet als geen ander hoe zwaar dat is en wil dat haar kinderen niet aandoen. Andere vrouwen geven aan hierin geen verwachting te hebben naar hun kinderen toe, met name omdat hun kinderen hun eigen volle leven hebben.

Dan zijn er ook vrouwen die aangeven het, net als de steun, als een vanzelfsprekendheid te zien dat hun kinderen later, als dat nodig is, voor hen gaan zorgen. Meestal hebben ze hierover nog niet gepraat met hun kinderen, ze gaan er gewoon van uit dat dat gaat gebeuren. Wederom vanuit het idee dat zij als moeder eerst voor haar kinderen heeft gezorgd toen ze het nodig hadden en dat hun kinderen voor hen zorgen als zij het nodig gaan hebben.

Zorg door familie in Marokko

Als er een zorgvraag ontstaat, verwacht een drietal vrouwen dat zij door hun familie in Marokko zullen worden opgevangen, door een zus of andere familieleden. Ze hebben soms wel, soms niet besproken met hun familie in Marokko.

Openheid voor verzorgingshuis

Het merendeel van de geïnterviewde vrouwen staat alleen open om naar een verzorgingshuis te gaan, als dit een huis op islamitische grondslag is. Dan zouden ze er met plezier naar toe gaan, er zelfs naar uitkijken. Een islamitisch verzorgingshuis zou aansluiten bij hun geloof, hun taal, hun eten en hun gewoontes, hetgeen niet het geval is in een Nederlands verzorgingshuis, met Nederlandse bewoners en verzorgers.

3.1.2 Geïnterviewde mannen van Marokkaanse afkomst

Het betreft negen mannen van Marokkaanse afkomst. Degenen wiens leeftijd bekend is, zijn alle boven de zeventig jaar. Op één na, zijn alle geïnterviewde mannen ongeveer vijftig jaar geleden naar Nederland gekomen, een man is iets later, 41 jaar geleden naar Nederland gekomen.

Reden voor komst

Het merendeel van de geïnterviewde mannen kwam naar Nederland om geld te verdienen om de achtergebleven familie in Marokko te ondersteunen, enkelen kwamen om zelf geld te verdienen. Een geïnterviewde man vertelde dat hij naar Nederland kwam om onder het strenge juk van zijn vader uit te komen en tegelijkertijd geld te verdienen.

Nederlandse taal

Twee van de geïnterviewde mannen beheerst de Nederlandse taal, vier van hen spreken de taal niet en van de overigen is het niet bekend in hoeverre ze de taal beheersen. Een aantal zijn eveneens analfabeet in de Marokkaanse taal omdat het in hun tijd geen gewoonte was om naar school te gaan, daar was geen tijd voor, je moest helpen op het land of anderszins om de familie te ondersteunen.

Over het wonen in de wijk

De mannen zijn veelal tevreden over hun woonplek en de wijk waarin ze wonen. Een enkeling heeft minder positieve ervaringen gehad op eerdere woonplekken, ervaart dat nu niet meer. Een van hen merkt op dat het leven wordt gevormd met wat je er zelf investeert, volgens hem had hij overal in Maastricht kunnen wonen en het naar zijn zin kunnen hebben. Een ander geeft aan dat het prettig is in de wijk, echter nooit zou prettig als in zijn huis in de bergen in Marokko.

Daginvulling

De geïnterviewde mannen verblijven graag in de moskee, een deel van hen verblijft er dagelijks. Een deel van hen zou dit graag willen maar ziet daartoe geen mogelijkheid omdat het gebedshuis te ver van hun wijk af ligt; over de brug aan de andere kant van het water. Iedereen die 'aan die kant' woont, geeft aan heel blij te worden als er een moskee aan 'hun kant' zou komen. Dan kunnen ze er vaker naar toe.

Hun daginvulling hangt af van de mate waarin ze nog actief kunnen zijn. Een deel bezoekt dagelijks de moskee, spreekt af met vrienden en doet boodschappen, een enkeling fietst en wandelt ook nog. Een aantal geïnterviewde mannen geeft aan het steeds zwaarder te vinden om 'de dagen door te komen', hun lichaam wil niet meer, in vergelijking met vroeger toen ze gezond en sterk waren.

Steun van vrouw

Een man is weduwnaar en een man is gescheiden. De overige geïnterviewde mannen geven aan steun van hun vrouw te ontvangen en hen daar dankbaar voor te zijn, tegelijkertijd ook aangevend dat dit voor hen een vanzelfsprekendheid is, vanuit de rol van de vrouw in hun cultuur en geloof.

Steun van kinderen

Ze ontvangen ook steun van de kinderen, deels omdat ook dit een vanzelfsprekendheid is. Een deel van de geïnterviewde mannen heeft hierin hun verwachtingen bijgesteld, hun kinderen zijn 'niet meer de kinderen van vroeger'; ze geven steun als zij als vader erom vragen, zijn ook bereid om te helpen maar zullen het minder uit zichzelf oppakken.

Hun kinderen steunen hen in het huishouden, boodschappen doen, regelen van papierwerk en het begeleiden bij bezoeken aan artsen. Een man geeft aan hiervoor de steun van zijn zoon te vragen, hij wil liever niet dat zijn dochters met hem meegaan omdat het soms kan gaan over dingen waarvan hij liever niet heeft dat zijn dochters het horen.

Steun van vrienden

Sommige van de geïnterviewde mannen spreekt ook over steun van vrienden. Veelal gaat het dan over het tolken bij taalproblemen als ze uitstapjes maken. Een man geeft aan 'het dan minder spannend' te vinden om zich buitenshuis te begeven.

Lichamelijke gesteldheid

Een deel van de geïnterviewde mannen spreekt over lichamelijke klachten, een enkeling geeft aan zich nog fit te voelen. Tussen de regels door wordt met regelmaat impliciet aangegeven dat 'het allemaal niet meer zo gemakkelijk gaat'. Tegelijkertijd uiten de mannen hun dankbaarheid over het leven, en de beproevingen die daarbij horen en het accepteren daarvan, hetgeen onderdeel is van het islamitisch geloof.

Over eenzaamheid en geluk

Eenzaamheid wordt door twee geïnterviewde mannen genoemd, omdat hun vrouw is overleden en ze nu geen aanspraak meer hebben, omdat hun lichamelijke klachten ervoor zorgen dat ze zich niet meer gemakkelijk buitenshuis kunnen bewegen. In hoeverre de overige geïnterviewde mannen zich eenzaam voelen wordt uit de interviews niet duidelijk. Zoals een van de mannen aangeeft is hij gelukkig, omdat hij zichzelf niet toestaat om ongelukkig te zijn, dat hoort bij de islam, je lot accepteren, en daar horen beproevingen van eenzaamheid en somberheid bij en het is aan jezelf om hier iets mee te doen.

Als er zorg nodig is

Als het over 'zorg' gaat geven de geïnterviewde mannen aan deze bij voorkeur niet van externen te willen ontvangen. Een enkeling noemt zich daar te trots voor, een ander geeft aan dat dit niet in hun cultuur past en weer anderen willen gewoon geen onbekenden in hun huis. Op een enkeling na, verwachten de meeste geïnterviewde mannen ook niet dat hun kinderen de zorg voor hen zullen opnemen. Als de zorg onontkoombaar is, zouden ze blij worden als ze die in een islamitisch verzorgingshuis zouden kunnen ontvangen; een verzorgingshuis waarin ze zichzelf en hun levenswijze in zouden kunnen herkennen.

Het einde

Een deel van hen kijkt min of meer uit naar het naderende einde, ziet het als onderdeel van het leven en heeft er vrede mee. Een enkeling spreekt de verwachting uit dat het einde komt voordat hij echt hulpbehoevend wordt, om zo zijn kinderen te ontlasten.

Terugkeren naar Marokko

Op hun oude dag terugkeren naar Marokko, speelt bij een enkeling nog door het hoofd. De overigen die hierover spreken, zien deze optie als niet reëel, vanwege de gezondheidszorg die ze nodig hebben, die in Nederland beter is dan ginder, en omdat hun kinderen en kleinkinderen hier wonen en ze daar graag bij willen blijven.

3.2 Molukse/Indische gemeenschap

In de beschrijving van de Molukse/Indische gemeenschap maken we eveneens een onderscheid tussen vrouwen en mannen, vanwege de mogelijke verschillen tussen vrouwen en mannen.

3.2.1 Geïnterviewde vrouwen van Molukse/Indische afkomst

De twee geïnterviewde vrouwen zijn allebei rondom hun vijftiende jaar naar Nederland gekomen. Voor de een is dat zestig jaar geleden, voor de ander inmiddels meer dan zeventig jaar geleden.

Nederlandse taal, werk

Beide vrouwen spreken vloeiend Nederlands, en beiden hebben een werkend leven gekend.

Daginvulling

In haar vrije tijd wandelt de als eerste geïnterviewde vrouw graag, doet haar boodschappen alleen en gaat naar line dansen; vroeger actief meedoend, nu kijkend naar vriendinnen die het nog steeds doen. Zij spreekt ook af met vriendinnen, bezoekt haar kinderen en kleinkinderen en gaat met regelmaat naar Indische middagen die wat haar betreft vaker dan nu mogen worden georganiseerd. De tweede geïnterviewde vrouw is dementerende, woont samen met haar jongste dochter en vooral boos op de Nederlandse regering, ze wil terug maar kan niet meer terug.

Wonen in de wijk

De als eerste geïnterviewde vrouw voelt zich prettig in de wijk waar ze woont en heeft goed contact met haar burens. De andere heeft zich hierover niet uitgesproken.

Steun en zorg

De eerste geïnterviewde vrouw geeft veel steun aan haar kinderen en kleinkinderen, heeft zelf geen steun nodig, weet wel dat haar kinderen altijd voor haar klaar staan als dat wel het geval zou zijn. Ze heeft voor haar man gezorgd toen hij ziek was, en heeft ook hulp ingeschakeld toen het niet meer alleen ging. Ze geniet van elke dag, en hoopt nog lang gezond te blijven.

De tweede geïnterviewde vrouw krijgt veel steun van haar kinderen, kleinkinderen en een goede vriend. Dagelijks wordt ze persoonlijk verzorgd en wordt er voor haar gekookt. Soms nemen ze haar mee naar de OLV, om een kaarsje op te steken. Ze heeft geen behoefte om meer te vertellen, wil vooral graag terug naar Indonesië.

3.2.2 Geïnterviewde mannen van Molukse/Indische afkomst

Van de drie geïnterviewde mannen zijn er twee in Nederland geboren en de derde is als baby naar Nederland gekomen.

Over werk en wijk

Twee van hen zijn met pensioen, de derde werkt nog. Ze voelen zich prettig in de wijk waar ze wonen, alle voorzieningen die ze nodig hebben zijn er, inclusief voldoende winkels. Ze hebben goed contact met hun burens, en met anderen in de wijk.

Daginvulling en welbevinden

Alle drie genieten ze met volle teugen van het leven, van hun gezin, familie en vrienden om hen heen. Ze vullen hun dagen met respectievelijk muziek maken, sporten, in de tuin werken, zingen in een koor en als vrijwilliger werken in het Molukse gemeenschapshuis.

Over dankbaarheid, steun en zorg

Ze zijn dankbaar voor hun goede gezondheid en alle drie geven ze steun aan anderen. Ze vinden het vanuit hun cultuur ook normaal om voor anderen te zorgen. Zelf hebben ze geen steun nodig of nodig gehad, behalve een van hen die vroeger steun van zijn ouders kreeg bij de opvang van zijn kinderen. Ze weten dat ze voor steun en zorg op hun kinderen kunnen terugvallen als dat nodig mocht zijn.

Terug naar de Molukken

Een van hen geeft aan nooit in een verzorgingshuis te willen komen, dan gaat hij terug naar de Molukken, want daar voelt hij zich het prettigst. De ander geeft aan juist zeker gebruik te maken van de instanties en de steun vragen waar hij recht op heeft.

3.3 Turkse gemeenschap

In de beschrijving van de Turkse gemeenschap maken we evenals bij de overige twee beschreven doelgroepen, een onderscheid tussen vrouwen en mannen, vanwege de mogelijke verschillen tussen vrouwen en mannen.

3.3.1 Geïnterviewde vrouwen van Turkse afkomst

Drie van de zes vrouwen zijn tegen de zestig qua leeftijd, een is net vijftig en de overige twee zijn respectievelijk 64 en 73 jaar. Op een vrouw na, zijn ze allemaal meer dan veertig jaar geleden naar Nederland gekomen.

Reden om naar Nederland te komen

Hun motivatie om naar Nederland te komen, was bijvoorbeeld omdat hun man hier wilde gaan studeren, of omdat hun man al hier in Nederland werkte of omdat hun vader hier al werkte.

Nederlandse taal

De helft van de vrouwen geeft aan zich enigszins in het Nederlands verstaanbaar te kunnen maken, twee vrouwen spreken de taal vrijwel niet en van een vrouw is het onbekend of ze de Nederlandse taal spreekt.

Werkend leven

Vier van de zes geïnterviewde vrouwen hebben nooit gewerkt, ook die behoefte niet gehad. De overige twee hebben wel gewerkt, een als kostwinster omdat ze alleenstaande moeder is, de ander als bijverdienste, boven op het inkomen van haar man die kostwinner is.

Over wonen in de wijk

Alle geïnterviewde vrouwen geven aan het prettig te vinden in hun huis en in de wijk waar ze wonen. Enkele van hen zijn zeer actief of actief geweest in hun wijk; de een door allerlei activiteiten te organiseren voor de vrouwelijke Turkse gemeenschap, de ander door zich in te zetten voor vluchtelingen in hun wijk en hen te voorzien van spullen, meubels en vaak ook eten. Een derde vrouw is actief in de moskee waar ze haar man ondersteunt bij zijn activiteiten voor de moskee.

Daginvulling vroeger en nu

Ze hebben gedurende hun leven vooral voor het huishouden en hun kinderen gezorgd. Het zorgen voor het huishouden, hun man en de kinderen gaf en geeft hun veel voldoening. Tegelijkertijd, nu bij de meeste van hen de kinderen de deur uit zijn, is er tijd voor meer ontspanning. Vrijwel allemaal zoeken ze die ontspanning door samen te zijn met vriendinnen, waarmee ze thuis, in de supermarkt of in de moskee afspreken. Een van hen is ook veel gaan lezen om zichzelf verder te ontwikkelen, een ander brengt veel tijd door met kinderen en kleinkinderen, en weer een ander heeft een groentetuintje waar ze met regelmaat te vinden is om haar planten te verzorgen.

Steun van kinderen

De meesten van deze Turkse vrouwen hebben geen steun nodig. Een enkeling wel vanwege gezondheidsklachten en krijgt deze steun zowel van haar kinderen en kleinkinderen als van de professionele hulpverlening zoals de fysiotherapeut en de thuiszorg.

Een andere vrouw geeft aan wel veel steun te krijgen van haar kinderen, vooral als het gaat om dingen te regelen voor haar huis, als er dingen kapot zijn in haar huurhuis. Voor het overige zijn de geïnterviewde vrouwen vooral bezig met anderen steun te geven en te genieten van het leven, hun kinderen, kleinkinderen en vriendinnen.

Terugkeren naar Turkije

Een aantal van hen denkt aan terugkeer, sommigen zijn er dagelijks mee bezig. De mensen in Turkije zijn warmer in de omgang en er is meer saamhorigheid onder de mensen in vergelijking met het leven in Nederland, in Maastricht. Tegelijkertijd zien ze zichzelf niet teruggaan, vanwege hun kinderen en kleinkinderen die hier wonen en ook hun vriendinnen die ze liever niet missen. Een enkele vrouw geeft aan wel terug te gaan, de kinderen zijn de deur uit en er zijn nog geen kleinkinderen. Alle andere vrouwen geven aan dat ze het hier nu prima vinden zoals het nu is, dan wel hebben ze er vrede mee.

3.3.2 Geïnterviewde mannen van Turkse afkomst

Beide geïnterviewde mannen zijn 34 jaar geleden naar Nederland gekomen, om te huwen met een vrouw die al in Maastricht woonde.

Werkend leven

Ze werken allebei, hebben leuk werk en hebben bewust gekozen voor het werk dat ze nu uitvoeren. Ze zijn tevreden met het huis waarin ze wonen en voelen zich thuis in de wijk waar ze wonen.

Vrije tijd

Een van hen is in zijn vrije tijd actief in de moskee en de islamitische basisschool, de ander heeft een druk werkend leven en spendeert zijn spaarzame vrije tijd met het ondernemen van activiteiten met zijn vrienden, zoals theedrinken in de moskee of uit eten gaan.

En verder

Een van hen heeft moeten wennen aan de discriminatie die hij ervoer en niet kende in Turkije, de ander heeft hier geen ervaring mee. Een van hen geeft aan een taal cursus te hebben gevolgd, en kwam er snel achter dat dit niet voldoende was om in te burgeren, daarvoor is er meer nodig dan alleen de taal te spreken.

Steun van vrouw en kinderen

Beiden hebben geen steun of hulp nodig, ze functioneren prima en verdienen voldoende om goed te kunnen leven. Hun vrouwen hoefden niet te werken, mocht wel als ze dat wilden, naast het voeren van de huishouding en het zorgen voor de kinderen.

Terugkeer naar Turkije

Beiden hebben gedurende hun gehele leven in Maastricht hun geboorteland Turkije gemist, voor een van hen is dat reden om, zo gauw het kan, terug te keren en dan zijn gepensioneerde tijd in Turkije door te brengen. Hij kan dat omdat hij een eigen klussenbedrijf heeft opgezet en zijn twee zonen nu bij hem werken en zijn goedlopende bedrijf zullen overnemen. Voor de ander is het prima om in Maastricht te blijven, hij is tevreden met het leven zoals het nu is.

3.4 Samenvattend

Als we een eerste scan op deze bevindingen loslaten, wordt snel duidelijk dat veel niet-westerse migrantenouderen gemeen hebben tot de meest kwetsbaren in de samenleving te behoren. Met name geldt dit voor de migranten van Marokkaanse en Turkse afkomst van de eerste generatie. Dit heeft te maken met een laag opleidingsniveau, een deel van hen is nooit naar school geweest, een ontbrekende of beperkte beheersing van de Nederlandse taal en een lage sociaal-economische positie. In mindere mate geldt dit voor de geïnterviewde deelnemers van Molukse/Indische afkomst.

De **Marokkaanse doelgroep** kenmerkt zich door het feit dat hun tijdelijke komst is omgezet in een ongeplande permanente vestiging in Nederland. Hier heeft deze doelgroep voorafgaand aan hun komst in Nederland geen rekening mee gehouden. Een groot deel van hen beschikt niet over de kennis van de Nederlandse taal, is vaak ongeletterd en heeft zich niet verdiept in de Nederlandse samenleving. Deze samenkomende omstandigheden hebben ertoe geleid dat het moeizaam is om te participeren binnen de samenleving. Tevens zien we dat deze doelgroep zeer afhankelijk is van hun kinderen. Het is voor veel mensen binnen deze doelgroep ondenkbaar zonder hun kinderen te kunnen functioneren binnen de huidige samenleving. Naast de ongeletterdheid, het niet spreken van de Nederlandse taal spelen er veel culturele aspecten mee waardoor deze doelgroep zichzelf deels een goede integratie heeft ontnomen.

Verder zien we dat deze doelgroep zich met name kenmerkt door stilte en taboe. Men kampt in alle stilte met depressie en eenzaamheid, en ze weten zich geen raad met deze gevoelens. Ook zit deze doelgroep in een fase van verwarring over hun oude dag. Beseffende dat hun uiteindelijk terugkomst naar het land van herkomst waarschijnlijk geen doorgang heeft verkeren ze in grote onzekerheid. Ze weten dat ze hulp kunnen krijgen bij de gemeente, weten ook dat deze hulp niet altijd in huis zal worden geaccepteerd en als wel, dan weten ze niet welke vorm deze hulp heeft en waar deze kan worden aangevraagd.

De **Molukse/Indische gemeenschap** voelt zich in het algemeen prettig en woont met plezier, vaak in een omgeving van gelijkgezinden. De integratie in de Nederlandse gemeenschap is minder, er bestaat het idee dat er onvoldoende begrip is vanuit de Maastrichtse gemeente over wat zij als Molukse/Indische gemeenschap nodig hebben. Veel mensen binnen deze doelgroep hebben in het land van herkomst al enige kennis van de Nederlandse taal opgedaan of hebben dit later, in Nederland geleerd. Door de kennis van de werking van de maatschappij en de beheersing van de Nederlandse taal weten zij waar steun en zorg te regelen indien ze deze nodig hebben. Ze weten waar ze recht op hebben, vinden het toch fijn als dit binnen persoonlijke kringen kan worden gedaan.

De **Turkse gemeenschap** heeft raakvlakken met de Marokkaanse doelgroep als het gaat over het terugkeren naar het land van herkomst. Ook bij deze doelgroep was het nooit de planning geweest zich permanent te vestigen in Nederland. De motivatie om mee te doen in de samenleving is evenwel groter dan bij de Marokkaanse gemeenschap. Wel hadden ze graag meer steun gehad in het integreren, alleen een taal cursus is niet voldoende. Voor het overige zijn ze tevreden, de meesten willen graag hier blijven. Als ze steun en zorg nodig zouden hebben, zouden ze graag meer handvaten willen hebben over waar dit kan. Tegelijkertijd hechten ze veel waarde aan zorg voor en van hun naasten. De meesten van hen denken met grote regelmaat aan hun geboorteland, hebben tegelijkertijd besloten in Maastricht te blijven omdat ze het hier goed hebben.

4 Conclusie

Dit rapport beschrijft de bevindingen van het project 'Maastricht onder de radar'. Uit de bevindingen beschreven in hoofdstuk 3, kunnen we een aantal conclusies trekken, die we puntsgewijs weergeven:

- We zien vooral veel aangeleerd en gesocialiseerd gedrag in de eigen cultuur en religie. Dit geeft de geïnterviewden een houvast, en is richtinggevend voor hun kijk op en deelname aan de Nederlandse samenleving. Veel, en vooral vrouwen, presenteren in dit verband een houding van 'mond houden, niet klagen en dankbaarheid'. Deze attitude refereert tevens aan een specifieke man-vrouw verhouding, waarin van vrouwen vooral dienstbaarheid verwacht wordt.
- Ook de culturele en religieuze aspecten spelen een grote rol bij de niet-westerse migranten ten aanzien van de bereidheid van afnemen van zorg. De Marokkaanse en Turkse gemeenschap hecht veel waarde aan de rolverdeling in een huishouden waarbij de vrouw vrijwel alle zorgtaken op haar neemt. Het is een vanzelfsprekendheid binnen deze gemeenschap dat de vrouw deze taken op zich neemt, zonder enige hulp van buitenaf. De levenskwaliteit van met name de vrouwen binnen deze gemeenschappen neemt hierdoor met de jaren meer en meer af.
- De kennis van de Nederlandse samenleving is afwezig of beperkt, mede omdat er nooit in hen geïnvesteerd is in 'integratie'. Men kwam hier om te werken, andere activiteiten waren irrelevant. Dit gebrek aan investering betaalt zich uit in een onwetendheid over mogelijkheden tot ondersteuning. Dit belemmert ernstig het 'gebruik' van de Nederlandse verzorgingsstaat.
- Er is weinig contact met mensen buiten de eigen kring. Die eigen kring bestaat vaak uit eigen kinderen en kleinkinderen en eventueel, daaropvolgend, de eigen groep in de samenleving, oftewel: er zijn weinig 'interculturele' contacten.
- Er is een gevoel van het ervaren van onvoldoende begrip vanuit de gemeente Maastricht over de behoeften van deze doelgroepen op het moment dat ze inwoner van Maastricht worden, hetgeen het integreren moeilijker maakt.
- De zorg die nu wordt afgenomen bij de gemeente is minimaal. Met name wordt er steun en zorg geboden door de directe omgeving. De directe omgeving, veelal bestaande uit kinderen met eigen gezinnen en een werkend leven, is onvoldoende adequaat in staat om kwalitatieve zorg aan te bieden, en dit in de toekomst te kunnen blijven doen.

5 Aanbevelingen

Wanneer we in Maastricht de situatie van degenen die zich nu onder de radar bevinden, willen verbeteren, als het gaat om hun participatie, zou het goed zijn als de gemeente de volgende aanbevelingen zou willen omzetten in concrete stappen die moeten leiden tot die noodzakelijke verbetering.

We bevelen aan:

- Verbeter de samenstelling van de wijkteams, door zorg te dragen voor een betere weerspiegeling. Dat betekent een samenstelling die de inwoners weerspiegelt binnen de wijken waar veel niet-westerse migranten wonen. Kortom, geef bij de werving van medewerkers van wijkteams extra aandacht aan het in dienst nemen van personen met een niet-westerse achtergrond. En die zijn er, met de juiste papieren.
- Zorg voor een betere informatievoorziening over de mogelijkheden tot zorg binnen de gemeente Maastricht aan de niet-westerse migranten van de 1^e en 2^e generatie. Realiseer dit door informatiebijeenkomsten te organiseren op plekken binnen de gemeenschappen waar veel migranten elkaar treffen zoals buurthuizen en gebedshuizen.
- Creëer een ruimte om vereenzaming tegen te gaan, waar niet-westerse migranten elkaar kunnen treffen en sociale contacten opdoen. In een dergelijke ruimte is het meteen mogelijk om eventuele zorgbehoeftes te signaleren.
- Stel de huidige verzorgingshuizen en verpleeghuizen meer open voor andere culturele en religieuze achtergronden. Doe dat door de toegankelijkheid voor hen te vergroten en meer aan te sluiten bij de culturele behoeftes van de niet-westerse migranten. Het aanbod aan ouderen die dit willen, is er, nu nog invulling geven.

Vanuit de begeleidingscommissie: een reflectie

Het concepteindrapport lezend constateren we als begeleidingsgroep dat het project geslaagd mag heten. Dit omdat het vooral zicht geeft op hetgeen onder de radar gebleven is voor de representanten van formele instanties .

Kortom komt het erop neer dat zorgvragen die onder de doelgroep leven, overwegend niet als mogelijke zorgvragen gedeponereerd worden bij mogelijke instanties. Daarmee zijn deze overwegend niet bekend bij deze instanties Dit heeft te maken met ontbreken van voldoende kennis van de Nederlandse taal en onvoldoende kennis van de sociale kaart en vooral de sociaal-culturele achtergrond van de deelnemende respondenten.

Gebleken is dat de opvatting geldt dat ervaren problemen niet gepersonaliseerd naar buiten gebracht kunnen worden omdat daarbij de code blijkt te gelden dat hiermee de geldende intimiteit geschonden wordt. Het is richting interviewers meer dan prijzenswaardig dat het hen gelukt is de geïnterviewden tot openheid te brengen. Daarmee kan de keuze van een kwalitatief, narratief onderzoek en 'type interviewers' geslaagd genoemd worden: zelfde geslacht, dezelfde sociaal-culturele achtergrond, kennis van de Marokkaanse, Turkse of Moluks/Indische taal en belofte tot anonimiteit bij de rapportage. De gevolgde saturatie benadering, zijnde interviewen en pas dan stoppen met insluiten van nieuwe respondenten zodra vrijwel gebleken is dat geen nieuwe informatie verwacht mag worden, is overwegend geslaagd gebleken.

Het resterende probleem is dat, gegeven de zorgloketten, de levende problemen in het dagelijks leven onder vooral de Turkse en Marokkaanse ingeslotenen daar onvoldoende bekend zijn. We mogen stellen dat er sprake is van sociale deprivatie onder onze doelgroepen, vooral onder die met Marokkaanse en Turkse achtergrond. Zij blijken nog meer dan die met een Indische / Molukse gedepriveerd te zijn. Dit betekent dat zij, vergeleken met andere Nederlanders een structurele achterstand hebben in vele schaarse goederen, beginnend met informatie en toegang tot loketten waar praktische en emotionele steun geboden kan worden. Dit laatste geldt minder voor de Molukse/Indische doelgroep. Deze beheerst immers de Nederlandse taal en heeft overwegend een christelijke achtergrond. Dit leidt ertoe dat vooral onder de Marokkaanse en Turkse Nederlanders er geen voldoende afstemming kan plaatsvinden tussen zorgbehoeften/ zorgvraag enerzijds en zorgaanbod anderzijds .

Deze belangrijke conclusie dwingt ons, én de verantwoordelijke instanties tot nader beraad over het te volgen beleid. De interviewers in ons onderzoek kunnen hierbij van groot belang zijn . Het onderliggende onderzoek schept vanuit de begeleidingsgroep en de projectgroep verplichtingen naar de onderzochte populatie richting gemeente . Het rapport mag niet in enige bureaucratische lade verdwijnen, gelet op de geconstateerde nood.

Namens de begeleidingsgroep:

Dr. Frans van der Horst, medisch socioloog Maastricht University

Huup Peters, secretaris Maastricht voor Iedereen

Dr. Nol Reverda, emeritus Lector Sociale Integratie en Demografische Transitie, Zuyd Hogeschool

Dr. Brigitte van Lierop, founder Frans Nijhuis Stichting

Bijlagen

Samenvattende interviews

Marokkaanse gemeenschap

Vrouwen

1

Is 38 jaar geleden naar Nederland gekomen, is tweede vrouw van man, weduwe, heeft één zoon in Frankrijk, heeft geen onderwijs genoten, spreekt geen Nederlands, heeft tot pensioen van haar man niet gewerkt, nam zorg voor huishouden en gezin. Man heeft gewerkt, is nu gepensioneerd. Man regelt alle financiële zaken. Hebben uitkering aangevraagd toen man met pensioen ging, kon alleen onder voorwaarde dat zij zou gaan werken, heeft ze elf jaar gedaan, werkte in schoonmaakbedrijven. Ze is door ziekte gestopt met werken. Man is nu overleden, man is altijd streng geweest voor haar, daardoor ook geen netwerk, nu, na overlijden nog meer in isolement.

Ze woont in Limmel, heeft geen contacten met autochtone Nederlanders, enkele oppervlakkige contacten met vrouwen uit Marokko. Heeft geen binding met de wijk en ook niet met de mensen in de wijk. Is nu ook gepensioneerd, woont deels in Marokko en deels in Maastricht. Een standaard dag bestaat uit alleen zijn, en zich vaak eenzaam voelen. Heeft Marokkaanse buurvrouw waarmee ze soms boodschappen doet. Alleen boodschappen vindt ze lastig, als ze iets niet begrijpt, kan ze het niet vragen en koopt ze het maar niet. Ziet het leren van Nederlands als een gepasseerd station. Ze geeft geen steun aan anderen, ontvangt wel steun van kennissen voor het vertalen van Nederlandse documenten. Krijgt twee keer per jaar bezoek van zoon. Ziet kleinkinderen bijna niet, vindt dat jammer. Krijgt steun van gemeente om documenten voor te lezen, is een man die alleen Nederlands spreekt, als hij er is, vraagt ze vrouwelijke kennis uit België om erbij te zijn.

Als ze in Marokko verblijft, krijgt ze steun van haar zus. Heeft altijd voor partner gezorgd toen deze heel ziek was. Was heel zwaar maar ook gewoon vanzelfsprekend. Heeft zelf ook verschillende kwalen, dat maakte het helemaal zwaar. Maakte geen gebruik van externe zorg, ook al werd die door huisarts aangeboden, mocht niet van man.

Volgens religie ben je een goede vrouw als je zorgt voor je man, dat heeft ze gedaan. Daarna is ze zelf heel ziek geworden, nog meer eenzaam en was het heel lastig omdat ze artsen niet kon begrijpen. Ze is dankbaar voor haar zoon, en dat ze haar ziekte heeft overleefd. Ze is nog steeds in Nederland omdat de zorg hier veel beter is dan in Marokko, maar in Marokko is ze gelukkiger en voelt ze zich beter. Als ze niet meer voor zichzelf kan zorgen, gaat ze voorgoed naar Marokko. Ze gaat niet naar een verzorgingshuis hier, daar voelt ze zich niet thuis: het eten, geloof, cultuur en taal zijn een belemmering. Als haar zus niet voor haar kan zorgen, heeft ze haar zoon nog.

2

Is 38 jaar geleden naar Nederland gekomen, man woonde al vijftien jaar in Nederland, daarna is zij pas gekomen, is 66 jaar, spreekt geen Nederlands. Ze heeft tot basisschool leeftijd van haar drie kinderen voor hen gezorgd, is zich daarna gaan oriënteren op werk. Omdat ze de taal niet spreekt, hetgeen ze als een enorm gemis ervaart, heeft ze gewerkt als schoonmaakster, parttime. Ze is ingetrokken bij haar echtgenoot, is altijd goed ontvangen in de wijk, burens zijn heel behulpzaam. Laatste tijd wel omslag in wijk, ze voelt dat ze soms op haar neerkijken, vindt zichzelf te gast in Maastricht, zal er nooit wat van zeggen.

De invulling van haar dag bestaat uit de zorg voor haar man, hij is ziek, zij doet alle huishoudelijke taken en steunt haar man. Haar ontspanning is één keer per week gedurende twee uur een koran groep voor vrouwen van haar leeftijd en migratieachtergrond. Ze moeten zelf de twee uur huur voor de ruimte betalen.

Man is heel ziek geweest, toen vrijwel geen steun van kinderen gekregen, ze deden wat ze konden maar hebben een druk bestaan. Man heeft ook depressie, door ziekte. Dat zorgt voor nog meer druk op vrouw. Door overbelasting zelf in depressie geraakt, weet niet wat ze met gevoelens aan moet en ziet het als 'dat het lot het voor haar heeft bepaald'.

Wist niet dat ze feitelijk mantelzorger was voor man, vindt de door haar geleverde zorg een vanzelfsprekendheid. Wil graag praten met andere vrouwen van haar leven en achtergrond, alleen wordt dit nergens gefaciliteerd. Zowel zij als haar man hebben een sterke behoefte aan contacten buitenshuis, voor de afleiding. Ze functioneert op de automatische piloot, is niet echt helemaal gelukkig, is tegelijkertijd vanuit geloofsovertuigende aspecten dankbaar voor alles wat haar is gegeven.

Is wanhopig over de toekomst, haar man is vereenzaamd doordat hij niet meer naar de moskee kan gaan vanwege zijn fysieke gesteldheid, zelf weet ze niet meer wat ze met haar gevoelens aan moet en ze hoopt op meer mensen om zich heen voor een luisterend oor.

Als ze hulpbehoevend wordt kunnen haar kinderen, door hun gezinssamenstelling hen niet opnemen. Ze wil niet terug naar Marokko, daar hebben ze niemand die de zorg op zich kan nemen. Ze hoopt dat tegen die tijd er een verzorgingshuis is wat meer is ingesteld op haar achtergrond.

3

Is 39 jaar geleden naar Nederland gehaald door man, heeft drie kinderen, spreekt gebrekkig Nederlands, denkt dat ze het wel goed spreekt, straalt een zelfverzekerdheid uit. Heeft veel kennissen gemaakt in de buurt waar ze woont, man is ruimdenkend waardoor ze buitenshuis een netwerk kon opbouwen, bestaande uit Marokkaanse vrouwen die ook hiernaartoe zijn gekomen. Ze heeft nooit gewerkt, heeft meerdere gezondheidsklachten, man ook. Zij zorgt voor man, is zich niet bewust dat ze mantelzorg verleent aan haar man. Ze zorgt ook voor haar kleinkinderen, twee dochters zijn gescheiden en zij voelt morele verplichting om er voor haar dochters te zijn en te helpen. Ze vindt het wel steeds zwaarder worden vanwege haar eigen gezondheid. Ze heeft last van haar knieën, ze kan het huis waar ze nu wonen niet meer goed onderhouden door haar gezondheid. Heeft dit aangegeven aan huisarts, er is haar nog geen hulp aangeboden, ze gaat daarom gewoon door met de gevraagde zorg te bieden. Haar dochters helpen sporadisch mee. Ze wil ook geen hulp vragen, hen niet belasten, ze weet niet waar ze nog meer zou kunnen aankloppen voor ondersteuning in het huishouden, kent het bestaan van het wijkteam niet.

Is God dankbaar voor alles wat ze heeft gekregen, voor het goede maar ook voor alle beproevingen. Man werkt niet meer, brengt veel tijd thuis door, er is geen daginvulling voor mannen zoals hij. Andere mannen gaan naar moskee, is aan de andere kant van de stad, is te ver en door slechte gezondheid niet mogelijk.

Krijgt af en toe uitstapjes van kinderen, dat geeft vreugde en energie om door te gaan.

Ze wil niet terug naar Marokko, hoopt dat een van haar dochters haar in huis zal nemen, ziet zichzelf in principe niet naar een Nederlands verzorgingshuis gaan, misschien wel als er meer ruimte en erkenning is voor haar achtergrond en cultuur.

4

Is 25 jaar geleden naar Nederland gehaald door man, is nu 62 jaar, gescheiden, spreekt geen Nederlands, was haar wel aangeboden maar mocht niet van echtgenoot. Heeft geen kinderen, betreurt ze. Woont op zichzelf, in een woning die aan haar wensen voldoet. Ze vindt de wijk prettig maar ook afstandelijk. Heeft enkele contacten met Marokkaanse mensen, verder niet. Ze heeft nooit gewerkt, heeft depressieve klachten. Haar daginvulling bestaat uit dagelijkse boodschappen doen en het huis bijhouden. Ze heeft geen vriendinnen, wel enkele kennissen. Met hen doet ze soms samen boodschappen, is ook fijn omdat ze de teksten van de acties niet kan lezen. Ze wil zich niet opdringen aan anderen maar vindt het gezelschap van die kennissen heel prettig. Ze heeft geen netwerk en kan op niemand terugvallen, krijgt vrijwel geen steun van anderen, ze heeft geen partner, geen kinderen, geen vriendinnen, behalve dan die kennissen waarmee ze boodschappen doet.

Ze ervaart geen vreugde in het leven, ze heeft naar eigen zeggen een ernstige vorm van depressie, en ze heeft lichamelijke klachten, waardoor ze niet vaak buiten komt. Ze krijgt geen bezoek, en is vaak eenzaam thuis, gedurende hele dagen.

Ze is Allah dankbaar voor alles en wil niet ondankbaar overkomen, tegelijkertijd heeft ze ook die depressieve gevoelens. Ze vindt het moeilijk haar gevoelens te uiten, durft dat ook niet bij de huisarts, schaamt zich voor haar depressieve gevoelens, en omdat ze de Nederlandse taal ook niet spreekt, houdt ze haar gevoelens het liefst voor zichzelf. Ze heeft nog nooit gehoord van een wijkteam, wil daar ook niet naar toe vanwege haar taalbarrière.

Ze krijgt het benauwd als het over haar oude dag gaat, omdat ze niemand heeft om op terug te vallen. Ze staat gedeeltelijk open voor de zorg vanuit de gemeente. Ze kan een beroep doen op haar beperkte kennissenkring maar doet dat liever niet omdat ze zich schaamt voor haar depressie, en dat ze haar zien als een slechte moslima. Ze zou blij zijn met een verzorgingshuis passend bij haar cultuur en waarden en normen, als dat er zou zijn, zou dit een grote last zijn die van haar af zou vallen en die ze nu wel met zich meedraagt.

5

Is 40 jaar geleden naar Nederland gehaald door haar man, is 63 jaar, heeft drie zonen en twee kleinkinderen, spreekt gebrekkig de Nederlandse taal, vindt dat jammer maar ervaart het niet als belemmering, heeft nooit gewerkt, man is ruimdenkend waardoor ze buitenshuis een netwerk kon opbouwen, bestaande uit autochtone mensen en mensen met een migratieachtergrond. Zij is spontaan, dat weet ze en dat maakt ook dat ze gemakkelijk is in de omgang en graag mensen leert kennen.

Ze wonen prima, huis is groot genoeg, op verzoek van haar zoon zorgt ze voor haar kleinkinderen, daarvoor is het huis ook groot genoeg. Ze hebben nog een inwonende volwassen zoon met een licht verstandelijke beperking. Haar man laat de zorg voor haar zoon volledig aan haar.

Haar daginvulling bestaat uit huishoudelijke taken vervullen en boodschappen doen, ze spreekt ook regelmatig met vriendinnen af, contact met mensen is heel belangrijk voor haar.

Ze geeft steun aan de meeste mensen om haar heen, ze verwacht terug te kunnen vallen op haar vriendinnen als zij steun nodig zou hebben. Ze weet dat niet zeker, ze vermoedt het. Haar man waardeert haar om de steun die zij geeft aan hem en aan de kinderen. Ze is zelf heel trots op de zorg die zij haar naasten verleent en ziet dit als een verrijking voor geloof. Dat is de taak van de islamitische vrouw, goed zorgen voor je familie. Ze wist niet dat ze feitelijk mantelzorger is voor haar zoon.

Ze heeft geen idee hoe haar oude dag er uit zal gaan zien, haar man wil zijn oude dag in Marokko spenderen, zelf wil zij dat niet. Als hij wil gaan, gaat ze mee, maar ze weet niet of de enkele familieleden die ze in Marokko hebben, voor hen zouden willen zorgen. Als er een islamitisch verzorgingshuis komt, zou zij daar zeker naar toe willen, mits haar man dan niet meer leeft, die zou dat niet willen en gedurende zijn leven zal zij haar man gehoorzamen zoals dat hoort in haar cultuur.

6

Is 38 jaar geleden naar Nederland gehaald door haar man, heeft twee kinderen en twee kleinkinderen, spreekt geen Nederlands, spreekt ook geen Marokkaans alleen een berber dialect. Ze heeft dit geaccepteerd, heeft nooit gewerkt.

De buurt waar ze woont ziet ze als haar tweede thuis, ze woont in een huis dat aan haar behoefte voldoet, wat naar haar idee over een paar jaar niet meer het geval zal zijn omdat ze erg veel last heeft van haar knieën. Ze vindt het van belang dat haar woning groot genoeg is om haar kleinkinderen te kunnen ontvangen.

Haar man is gepensioneerd, ze brengen veel tijd samen door, hetgeen soms goed gaat, en soms ook niet goed. Ze hebben niet veel kennissen, haar man heeft geen dagbesteding waardoor ze veel op elkaars lip zitten. Dat durft ze niet te zeggen maar ze hint hem wel vaak op het feit dat hij naar de moskee kan gaan. Haar man vindt de afstand tot de moskee te ver en gaat niet vaak.

Ze is stand-by om op haar kleinkinderen te passen. Hun moeder, haar dochter is alleenstaand en zij helpt haar dochter zoveel als mogelijk. Ze neemt alle huishoudelijke taken op zich, dat hoort als goede vrouw.

Zij verleent steun aan anderen, zij heeft zelf geen steun nodig en redt zich prima. Als het om de taal gaat, is ze wel afhankelijk van anderen. Door haar knieën kan ze ook niet meer alles doen in het huishouden, maar ze blijft wel haar best doen. Ze is dankbaar voor wat ze nog wel kan. Haar man heeft een slechtere gezondheid dan zij heeft, zij zorgt voor hem zolang haar lichaam dat toelaat. Ze is door haar leeftijd vooral bezig met het naderende einde van haar leven en wil haar schepper laten zien dat ze een goede moslima is. Ze is tevreden met alles wat voor haar is voorbestemd. Op de vraag of ze gelukkig is, geeft ze de wedervraag wanneer je gelukkig bent. Ze hoopt niet veel ouder te worden, gedachten aan haar oude dag geven haar een benauwd gevoel. Ze hoopt dat Allah haar leven beëindigt op het moment dat ze nog de fysieke kracht heeft om voor zichzelf te zorgen. Ze heeft geen vertrouwen dat haar partner voor haar kan zorgen, omdat zijn eigen gezondheid dit niet toelaat. Ook vindt ze het raar dat een man voor een vrouw zou moeten zorgen. Ze wil haar kinderen niet met zorgen belasten omdat zij al genoeg aan hun hoofd hebben. Ze wil niet naar een verzorgingshuis, hoe de samenstelling van dat huis ook zou zijn. Ze geeft geen toelichting waarom ze nee zegt.

7

Is 37 jaar geleden naar Nederland gehaald door haar man, heeft drie kinderen, is 65 jaar, spreekt geen Nederlands, heeft vroeger in de schoonmaak gewerkt, daar was taal niet voor nodig. Ze voelt zich op haar gemak in de wijk waar ze woont, alle voorzieningen die ze nodig heeft zijn binnen handbereik. Ze heeft veel vriendinnen en kennissen. De samenstelling van de wijk is zodanig dat zij zich 'niet anders voelt', ze ervaart de wijk als een veilige haven. Ze gaat niet graag naar het centrum van Maastricht omdat ze het gevoel heeft dat daar op haar wordt neergekeken omdat ze de taal niet spreekt.

Ze is gestopt met werken toen haar zoon door een ongeluk in een rolstoel terecht kwam. Ze is heel zorgzaam voor haar gezin en probeert iedereen te helpen waar nodig. Haar daginvulling bestaat uit de zorg voor haar naasten, heel af en toe plant ze iets voor zichzelf in, als ze denkt dat daar ruimte voor is.

Ze voelt zich gesteund door haar dochter; zij begrijpt wat de verwachtingen zijn voor een Marokkaanse vrouw. Haar man begrijpt haar niet altijd, steunt haar wel. Zoon gaat soms mee naar huisarts, vanwege taalbarrière, voelt ze zich niet altijd fijn bij, zeker als het gaat over vrouwelijke kwalen. Dochter woont in Nijmegen, moet dan soms voor haar komen om haar bij huisartsgesprek te ondersteunen. Ze wacht dan met bezoeken aan huisarts omdat ze haar naasten niet tot last wil zijn. Zorgt veel voor haar zoon met een handicap. Haar zoon is op latere leeftijd gehandicapt geworden, woont daarom nog bij hen in en zij vindt zichzelf verantwoordelijk voor hem. De zoon aan de andere kant, accepteert haar zorg vaak niet, omdat hij zich niet meer als een klein kind wil laten behandelen. Haar man is ziek, zij ontfermt zich over zijn gezondheid. Ze doet wat er volgens haar van haar wordt verwacht. Ze heeft hierin geen keus, dit is wat het leven haar heeft gegeven. Ze heeft daardoor geen tijd voor haar eigen lichamelijke gebreken; anderen rekenen op haar steun. Soms wordt het haar te veel. Ze heeft nog nooit gehoord van mantelzorg, ze zou niet weten bij wie ze voor ondersteuning aan moet kloppen.

Ze kan niet terug naar Marokko, zoals ze zich dat bij haar aankomst in Nederland had voorgesteld. Er is niemand meer die voor hen kan zorgen. Haar kinderen zullen de zorg voor hen ook niet op zich nemen, is haar verwachting. Ze zullen haar ondersteunen, maar niet verzorgen. Ze geeft aan afhankelijk te zijn van wat 'Nederland' met haar doet. Ze staat open voor een islamitisch verzorgingshuis, dat zou haar oude dag nog enigszins draaglijk maken.

8

Is 33 jaar geleden naar Nederland gehaald door haar man, is 58 jaar, is zijn tweede vrouw. Ze heeft geen kinderen. Man had al een leven opgebouwd in Nederland, voor haar was alles nieuw en ingewikkeld. Ze spreekt geen Nederlands, wilde graag de taal leren, is niet gelukt door allerlei omstandigheden, heeft nooit gewerkt.

Ze vindt het een enorm gemis in haar leven dat ze geen kinderen heeft gekregen, het voelt ook alsof ze heeft gefaald omdat het een van de belangrijkste taken in het leven van de vrouw is: kinderen baren. Ze geeft aan dat de Schepper het zo heeft gewild, voelt zich toch schuldig.

Ze voelt zich prima in het huis waar ze wonen, ze heeft één goede vriendin die ze als een grote zus beschouwt, en ze heeft meerdere kennissen.

Haar daginvulling bestaat voornamelijk door het zorgen voor haar, inmiddels gepensioneerde man, hij is niet meer zo gezond en heeft veel zorg nodig. Ze heeft toestemming van haar man om met die ene vriendin om te gaan, daardoor is haar netwerk klein.

Ze heeft zelf een goede gezondheid, wel een aantal normale lichamelijke kwalen die bij haar leeftijd horen.

Als ze naar haar huisarts gaat, neemt ze haar vriendin mee, vanwege de taal en ze is een grote steun en toeverlaat. Haar man is in een soort depressie geraakt, waardoor hij nog meer controlerend naar haar toe is dan enige tijd geleden. Ze weet niet zo goed hoe daarmee om te gaan.

Ze is dankbaar voor alles wat het leven haar heeft gegeven, ze heeft niet alles gekregen wat ze wilde, maar ziet dat ook als onderdeel van het leven. Ze is dankbaar voor haar man en goede vriendin.

Veel van haar familie in Marokko is inmiddels overleden, haar wereld is door deze verliezen heel klein geworden. Haar wereld is hier, alles wat ze heeft, is nu hier. En ze probeert het beste van het leven te maken.

Zij zal voor haar man blijven zorgen totdat ze erbij neervalt. Haar man zal nooit accepteren dat iemand anders de zorg van haar overneemt. Zij gaat hierin mee met hem.

Als het gaat over haar eigen zorg, vindt ze het prima om hier naar een verzorgingshuis te gaan, waarbij ze tegelijkertijd wel tegen de taalbarrière opziet. Omdat ze geen kinderen heeft, is er verder niemand en accepteert ze die situatie, ook als dat betekent dat ze niet wordt begrepen.

9

Is 38 jaar geleden door haar man naar Nederland gehaald, is 66 jaar, heeft vier kinderen, twee wonen er nog thuis, is meteen in Nederland aan het werk gegaan in de schoonmaak, heeft enige Nederlandse woorden geleerd van haar collega's, kan wel veel verstaan, kan daardoor in grote mate zelfstandig functioneren in de maatschappij.

Ze vindt het prettig dat twee van haar kinderen nog thuis wonen. Het huis voldoet aan alle wooneisen die zij en haar gezin hebben. Ze geniet met volle teugen van het verzorgen van haar familieleden, als moeder en als oma van drie kleinkinderen. Ze heeft geen zorg voor de kleinkinderen, kan gewoon oma zijn, is ze blij mee, omdat dit niet altijd een vanzelfsprekendheid is binnen de Marokkaanse cultuur.

Enkele kinderen ondersteunen haar bij veel dingen buiten huis. Ze heeft geen rijbewijs, is afhankelijk van mensen die naar haar komen. Haar dochter komt vaak, met haar kinderen. Sommige van haar kinderen hebben haar steun nodig, en die geeft ze waar nodig. Je blijft moeder totdat je in het graf ligt, zegt ze.

Alle taken in huis rusten op haar schouders, haar man helpt niet veel mee, gaat vooral naar de moskee. Ze vindt dat niet erg, hij haalt er zijn voldoening uit en zij heeft hierdoor meer tijd voor haarzelf.

Ze wil niet praten over haar gezondheid, ze is dankbaar voor wat het leven haar heeft gegeven. Of haar man gezond is, wordt niet duidelijk, behalve haar antwoord 'het is wat het is'.

Ze vindt zelf dat ze zich in een fijne tijd van haar leven bevindt, dat was in het verleden anders waar ze zich nogal wat problemen van haar kinderen heeft toegeëigend. Ze is niet te veeleisend over het leven, wil vooral rust en stabiliteit voor haar kinderen.

Ze gaat graag naar Marokko, waar ze nog veel familieleden heeft en dat brengt haar veel vreugde en voldoening. Ze vindt het wel moeilijk dat haar familie het niet zo breed heeft, ze heeft daarover een schuldgevoel. De zorg voor later gaat ze in Nederland oplossen, is haar mening. Haar man wil alleen door haar worden verzorgd, hij is te trots om zich door een ander te laten verzorgen. Ze verwacht weinig van haar kinderen, wel enige bijdrage aan de zorg. Ze had de droom om terug te gaan, maar dat behoort niet meer tot de realiteit, ze heeft de middelen niet om de zorg daar te bekostigen. Het is onduidelijk of ze hier naar een verzorgingshuis zou willen gaan.

10

Is 42 jaar geleden door haar huwelijk naar Nederland gekomen, is 68 jaar, spreekt geen Nederlands, heeft geen onderwijs gevolgd, heeft nooit gewerkt, spreekt geen Marokkaans, alleen het Berbers dialect. Door haar analfabetisme en alleen het Berbers dialect te spreken had ze het in het begin moeilijk, contact leggen met andere Marokkaanse mensen was moeilijk.

Ze is tevreden over de buurt waar ze woont, alles is in de buurt, ze heeft kennis gemaakt met andere vrouwen en heeft nu een vertrouwd gevoel gekregen. Naast haar huis in Marokko is dit haar enige andere vertrouwde gevoel. Ze woont ruim, wil in ieder geval niet uit de buurt weg bij een eventuele verhuizing naar iets kleiner.

Haar dag bestaat uit het vervullen van huishoudelijke taken, die horen bij 'het vrouw zijn'. Haar boodschappen doet ze samen met haar kinderen omdat ze er nog altijd moeite mee heeft dat ze de taal niet spreekt. Eén van haar zonen gaat één keer per week boodschappen doen met haar, zelf vindt hij dat prima, maar zij vindt het moeilijk om hem ermee te belasten, op voor hem drukke momenten.

Zij hebben beiden veel gezondheidsklachten, zijn beide diabeticus. Als zij thuis voor haar man moet zorgen gaat dat soms goed, soms ook niet. Haar eigen gezondheid en haar leeftijd spelen hierbij een grote rol. Ze krijgen geen thuiszorg, is hen niet aangeboden, maar had toch geen verschil gemaakt omdat haar man nooit zou hebben geaccepteerd dat er een buitenstaander in huis zou komen. Ze weet niet wat mantelzorg is, als dit wordt uitgelegd, vindt ze dit normale zorg van haar naar haar man toe. Een teken van overbelasting is een teken van falen. Ze Zij heeft zelf ook ondersteuning nodig voor haar gezondheid, maar weet niet aan wie ze dat zou moeten vragen. Als haar man en zij naar de huisarts of het ziekenhuis moeten, gaat een van de kinderen mee. Ook lezen de kinderen hun post en nemen zij contact op met instanties als dat nodig is.

Haar man spreekt ook geen Nederlands. Ze vindt het jammer dat ze de Nederlandse taal niet spreekt, had liever gezien dat haar man haar had gesteund, maar het was niet de bedoeling dat ze de taal zou gaan leren. Nu is het te laat om nog te leren, volgens de man. Ze spreekt haar vriendinnen uit haar nauwe kennissenkring sporadisch omdat haar man dit niet vindt passen bij het gedrag van een goede vrouw.

Ze voelt zich tegelijkertijd gesteund door haar man en haar kinderen. Haar man is zeer autoritair, maar ook zorgzaam als het nodig is. Ze weet niet beter dan dat de Marokkaanse man zo is.

Ze kent het bestaan van een sociaal team in de wijk niet. Ze zou er waarschijnlijk ook geen gebruik van willen maken, omdat ze haar taal niet spreken en haar cultuur niet begrijpen. Ze verwacht dat er een tijd komt dat haar het niet meer lukt om te zorgen voor haar man, en dan hoopt dat haar kinderen de zorg overnemen. Ze heeft hier nog niet over gesproken met haar kinderen, gaat er gewoon van uit dat dat zo gaat. Ze gaat er van uit dat zij eerst voor haar kinderen heeft gezorgd toen ze het nodig hadden en dat hun kinderen voor hen zorgen als zij het nodig gaan hebben. Ze wil in Marokko worden begraven, op het stuk land dat ze is mee blijven dragen in haar hart.

11

Is 45 jaar geleden naar Nederland gekomen, is 69 jaar, weduwe, vijf kinderen, spreekt geen Nederlands, is analfabeet, spreekt wel Marokkaanse taal, heeft nooit gewerkt. Man spreekt Nederlands, voldoende reden om zelf niet te leren.

Ze woont ruim, zeker sinds overlijden man, ziet zich niet verhuizen, huis is enige vertrouwde dat ze heeft. Is sociaal, heeft vrijwel altijd mensen om zich heen, waardoor haar leven voor haar draaglijker is. Twee kinderen wonen in de buurt, in België, de overigen verder weg.

Sinds man is overleden geen structurele invulling van de dag meer. Soms doet ze veel, soms helemaal niets. Soms moet ze motivatie zoeken om een invulling van de dag te bedenken, voelt zich alleen en wil tegelijkertijd haar kinderen niet belasten met haar gevoelens. Haar kinderen ondersteunen haar met bezoeken aan huisarts, ziekenhuis, boodschappen, winkels, etc.

Ze durft niet met de bus omdat ze de taal niet spreekt. Soms kan ze met een vriendin of kennis met de bus naar het centrum, hetgeen ze als zeer prettig ervaart.

Ze heeft lang voor man gezorgd, tijdens zijn ziekbed, met plezier, zoals dit ook door haar naaste omgeving wordt verwacht. Was wel een moeilijke tijd; verwachting en realiteit kwamen niet altijd overeen, was hele moeilijke tijd, door de verzorging was ze lichamelijk en geestelijk helemaal opgebroken. Kon haar verhaal aan niemand kwijt, zocht haar toevlucht in geloof. Man wilde geen zorg van anderen, wat haar helemaal opbrak. Kinderen hielpen uit maar hadden tegelijk hun eigen leven, kwam uiteindelijk allemaal op haar neer. Soms hoopte ze dat ze zelf niet meer wakker zou worden. Die zorgen en zwaarte deel je niet, is haar mening.

Ze gaat ervan uit dat haar kinderen de zorg voor haar op zich nemen, als het zover is, is wellicht een verwachting waarvan ze niet weet of haar kinderen hieraan gaan voldoen. Als de kinderen niet gaan zorgen, gaat ze terug naar Marokko, naar haar zusjes die mogelijk de zorg op zich kunnen nemen. Een verzorgingshuis hier is geen optie, van wordt ze echt ongelukkig. Wellicht is het iets anders als dit verzorgingshuis islamitisch is.

12

Is 33 jaar geleden naar Nederland gekomen voor haar man, is 52 jaar, spreekt geen Nederlands, is tweede vrouw voor man, heeft twee kinderen van tien en veertien jaar. Praat vooral met mensen van haar eigen afkomst, is bang dat mensen op haar neerkijken omdat ze de taal niet spreekt. Heeft veel last van haar knieën en heeft steeds meer moeite met traplopen. Zou wel traplift willen maar weet niet waarnaartoe en hoe zich verstaanbaar te maken. Wil andere mensen zo min mogelijk om steun in dit soort zaken vragen.

Werkt bij een schoonmaakbedrijf, combineert werk met gezin, ziet op tegen leren Nederlandse taal, heeft er ook minder behoefte aan gekregen. Sluit graag aan bij activiteiten voor vrouwen in de moskee.

Kinderen helpen veel mee in het huishouden. Zij en haar man hebben geen familie in Europa, kinderen zijn straks te jong om voor hen te zorgen. Ze krijgt veel mentale steun van familie in Marokko. Ze verwacht de zorg voor haar man te krijgen, hij is al op leeftijd, gaat er niet van uit dat man voor haar zal zorgen, hoopt wel dat haar kinderen haar gaan ondersteunen. Veertienjarige zoon gaat met haar mee naar huisarts, in Marokko zijn er jongens van die leeftijd die voor het gezin moeten werken. Ze ziet zichzelf niet teruggaan, de toekomst van kinderen ligt hier, krijgt wel hoofdpijn als ze aan oude dag denkt. In Marokko is er altijd het vangnet van de familie, dat heeft zij hier niet, ze heeft nog geen idee hoe dit te doen en waar ze naar toe zou willen.

13

Is 37 jaar geleden naar Nederland gekomen, voor haar man, samen met hun vier kinderen, spreekt geen Nederlands, is analfabeet in Marokkaanse taal, heeft nooit gewerkt, spreekt een zuidelijk Marokkaans dialect, waardoor het ook moeilijk is om contact te maken met andere Marokkaanse vrouwen in Maastricht.

Oorspronkelijk was het niet de bedoeling dat zij zou komen, man zou terugkeren naar Marokko, na enige jaren werken. Uiteindelijk is zij naar Nederland gekomen, nog steeds met het plan om terug te gaan. Voelde zich niet thuis in de wijk waar ze ging wonen, merkte dat burens haar met de nek aankeken, dochter is met eieren bekogeld, dan verhuizen ze naar andere wijk, dat was goede keuze, nu nog steeds veilige haven.

Huidig huis voldoet aan huidige eisen, alhoewel traplopen een probleem begint te worden, is naar haar mening een probleem voor later.

Zij is altijd huisvrouw geweest, en nog steeds, is taak van vrouw in omgeving waar zij vandaan komt. Kinderen zijn al lang het huis uit, ze zorgt nu voor man, heeft het gevoel dat naarmate hij ouder wordt het net lijkt alsof ze vijf kinderen in huis heeft. Ze zorgt met liefde, al krijgt ze er ook soms hoofdpijn van. Man geeft minimale steun, is in zichzelf gekeerd. Krijgt veel steun van dochters, helpen met huishouden, boodschappen en praatje, en gaan met hen naar huisarts, lezen hun post waar nodig. Zonder hulp van kinderen is het voor hen onmogelijk om te functioneren in de maatschappij.

Ze heeft zelf veel gezondheidsproblemen, man heeft er meer, dus dan gaat hij er van uit dat zij voor hem zorgt. Ze denkt dat man depressie heeft, hij voelt zich niet thuis en wil morgen terug naar hun oude dorp in Marokko, vrienden in Nederland zijn overleden. Zij hoort bij kinderen te blijven, en wil ook haar man gehoorzamen, is een spagaat. Ze hoopt niet heel oud te worden, wil anderen niet belasten met volledige zorg voor haar, weet hoe zwaar dat is. In Marokko verdeel je zulke zorg onder familie, hier is dat onmogelijk om dat van haar kinderen te verlangen.

14

Is 45 jaar geleden door man naar Nederland gehaald, is 72 jaar, heeft vier kinderen, weduwe, spreekt geen Nederlands, is analfabeet in Marokkaanse taal, heeft nooit gewerkt, spreekt een zuidelijk Marokkaans dialect. Woont altijd al met veel plezier in Maastricht, heeft veel kennissen. Ze heeft gezondheidsproblemen, kon met haar knieën niet meer de trap op, zijn op medische indicatie verhuisd, ook daar heeft ze het naar haar zin. Kinderen zijn al lang het huis uit, zij is voornamelijk thuis en doet in het huishouden wat ze nog kan, vindt het prima om alleen te zijn, ziet het als iets dat het lot haar heeft gegeven. Spreekt wekelijks haar familie in Marokko.

Ze krijgt veel steun van haar kinderen, kan altijd op hen terugvallen, zij moeten een flinke afstand overbruggen om bij haar te komen, als ze hulp nodig heeft, bij het boodschappen doen, het lezen van de post. Als er een doktersafspraak is, moet een van de kinderen zich hiervoor van zijn/haar werk vrijmaken. Ze wil in Marokko begraven worden, en als ze niet meer voor zichzelf kan zorgen, zullen haar kinderen haar in huis nemen. Inmiddels, enige tijd ná het interview is man overleden en is zij bij dochten ingetrokken, die neemt de zorg voor haar over.

15

Is 44 jaar geleden naar Nederland gekomen, voor man, is 70 jaar, heeft vijf kinderen en twaalf kleinkinderen, spreekt geen Nederlands, is analfabeet in de Marokkaanse taal. Woont erg prettig in de wijk, mensen zijn vriendelijk en open, is wel eens anders in andere wijken, is haar ervaring. Heeft nog één zoon in huis, woning voldoet prima aan huidige woonwensen, er is ruimte om kleinkinderen te ontvangen.

Zij zorgt voor het huishouden, voor haar man en voor haar zoon, heeft nooit gewerkt. Kinderen komen regelmatig op bezoek, ze belt dagelijks met familie in Marokko, probeert elke dag in tuin te zitten voor frisse lucht. Heeft knieproblemen, waardoor ze beperkt is in haar bewegingsvrijheid om 'verder' naar buiten te gaan.

Haar kinderen steunen haar, met dagelijkse boodschappen en bezoeken aan de huisarts, vanwege taalproblematiek, ze vindt dit ook vanzelfsprekend dat haar kinderen dat doen, is voor kinderen wel een gepuzzel om steun te regelen.

Echtgenoot heeft veel gezondheidsproblemen, zij zorgt voor hem, is normaal, dat is waar het huwelijk voor is bedoeld. Zij heeft ook lichamelijke problemen en haar lichaam wil niet altijd meewerken, heeft naar haar idee geen keuze en moet wel blijven zorgen. Zorgt ook deels op kleinkinderen, combinatie begint zwaar te worden, ze heeft dit nog niet besproken met man en kinderen. Dat is omdat ze vindt dat man en kinderen op haar moeten kunnen rekenen, zij is immers de vrouw en de moeder. Ze weet dat ze steun kan krijgen, weet ook dat haar naasten er van uit gaan dat zij die steun blijft geven, dus heeft ze geen steun gevraagd. En ook omdat de mensen die dan komen, onvoldoende begrijpen hoe het werkt, in hun gezin en cultuur.

Ze wil terug naar Marokko, ziet het somber in dat dat gaat lukken. Haar kinderen kunnen niet voor haar zorgen, als ze later die steun nodig zou hebben, een Nederlands verzorgingshuis is ondenkbaar, in Marokko heeft ze familie waarop ze hoopt te kunnen rekenen, althans daar gaat ze automatisch van uit, ze heeft dat nooit besproken, dat is waarvoor je familie hebt. Ze zou wel in een islamitisch verzorgingshuis willen, hoopt dat dat een realistische optie gaat worden, dan krijgt zij zorg en kan haar kinderen blijven zien. Ze wil in Marokko worden begraven.

16

Is 49 jaar geleden naar Nederland gekomen, voor man, is 68 jaar, heeft twee kinderen en drie kleinkinderen, spreekt geen Nederlands, heeft haar man leren kennen via hun ouders, hij woonde al in Nederland. Zij vond het in het begin een koud en somber land, spraken andere taal, aten anders, waren afstandelijker en het eten was anders. Haar man gaf aan dat 'het tijdelijk' was, en dat het plan altijd is geweest om terug te gaan naar Marokko. Ze heeft nooit gewerkt.

Ze is tevreden met het huis en de buurt waar ze woont. Is sinds een paar jaar bezig met het leren lezen van de Koran, daarvoor heeft ze de Arabische taal moeten leren lezen en schrijven, heeft ze lang voor zich uitgeschoven, nu eindelijk opgepakt, sinds kinderen allebei een eigen gezin hebben en zij tijd nu tijd heeft. Ze doet het naast haar huishoudelijke verplichtingen, eerst het huishouden en het eten, dan de Koran, dan voorkomt ze geklaag van haar man. De Nederlandse taal wil ze niet meer leren, dat is een gepasseerd station.

Ze ontvangt veel steun van een van beide dochters, degene die in de buurt woont. Ze gaan samen boodschappen doen en samen naar de dokter. Het is geven en nemen, zij ondersteunt haar dochter door regelmatig op haar kinderen te passen.

Ze verleent zorg aan haar man, die verschillende gezondheidsklachten heeft. Hij heeft het moeilijk dat hij niet meer zoveel buitenshuis kan, vanwege de energie die dat kost en hij niet meer heeft, is daardoor verbitterd en reageert dit dan op haar af. Ze wil niet toelichten hoe dit afreageren er uit ziet.

Als ze zorg nodig zal gaan hebben, accepteert ze zorg 'van buiten', zij weet als geen ander hoe intens het is om voor een ander te zorgen en daarmee wil ze haar naasten niet belasten. Ze ziet wel op tegen een Nederlands verzorgingshuis omdat ze zich daar niet verstaanbaar kan maken en alles anders is dan in haar eigen omgeving. Als er een islamitisch verzorgingshuis zou zijn, zou ze daar wel naar toe willen, dat zou nu al een deel van de zorgen wegnemen, die zij zich nu maakt over haar oude dag. Ze wil op een islamitische wijze worden begraven.

17

Is 49 jaar geleden naar Nederland gekomen voor haar man, is 67 jaar, heeft één zoon die in Engeland woont, spreekt geen Nederlands omdat haar man haar dat heeft verboden hetgeen zij diep betreurt.

Iedereen in haar familie heeft een opleiding gevolgd, ze vindt het heel zwaar dat ze in Nederland woont en de taal niet spreekt.

Ze woont prettig in haar huis en in haar wijk. Haar zoon ziet ze een paar keer per jaar, dat had ze liever anders gehad. Ze heeft nooit gewerkt, komt niet veel buitenshuis, haar man vindt dat een goede vrouw zoveel mogelijk thuis moet zijn, zij vindt dat heel jammer omdat dit haar heeft beperkt in het creëren van een sociaal leven. Haar daginvulling bestaat uit het uitvoeren van huishoudelijke taken en tv kijken. Haar man vindt het ook niet fijn als ze mensen uitnodigt, waardoor ze ook bijna geen vriendinnen heeft en zich eenzaam voelt. Haar man is ziek en zij zorgt voor hem. Haar man moet een dieet volgen en houdt zich hier niet echt aan, zij probeert dit weer zoveel mogelijk te reguleren. Hij doet de boodschappen en verder alle andere dingen buitenshuis, zij doet alles binnenshuis. Ze belt dagelijks met haar familie in Marokko, ervaart veel steun van hen, waardoor ze het gevoel heeft nog enigszins een sociaal leven te hebben. Ze had graag meer mensen buitenshuis willen leren kennen, maar heeft ook vrede met de situatie zoals die nu is. Ze probeert er het beste van te maken, dit is wat het leven haar heeft gegeven, je trouwt maar één keer in je leven en soms heb je geluk en soms niet, scheiden doe je niet, ongeacht wat er gebeurt. Dit allemaal gezegd hebbende, wordt het haar te veel en volgt er een stilte en wordt dit onderwerp afgesloten. Ze weet dat ze later ook zal moeten zorgen voor haar man, hebben ze reeds besproken, haar man accepteert niets anders dan thuisblijven onder haar toezicht en zorg. Zolang ze dat kan, zal ze dat doen, zoals dat ook van een goede vrouw wordt verwacht. Als ze dat niet meer kan, heeft haar man een probleem, omdat hij wil dat alleen zij zich met zijn zorg bezighoudt. Zelf is ze hier anders in, ze wil ook heel graag terug naar haar familie, heeft drie zusjes die met veel liefde voor haar willen zorgen. Hier blijven is geen optie voor haar, ze wil bij haar overlijden in Marokko begraven worden en het familiegraf.

18

Is ongeveer veertig jaar geleden naar Nederland gekomen om bij haar man te gaan wonen, haar ouders hebben haar huwelijk geregeld, is 63 jaar, weduwe, spreekt geen Nederlands, heeft twee zonen, zag het eerst niet zitten om naar een onbekend land te gaan, heeft dat gevoel best lang gehouden maar raakte er op zeker moment aan gewend. Ze heeft nooit gewerkt, woont samen met een zoon, andere zoon woont elders. Haar man is zes jaar geleden overleden, was een moeilijke periode voor iedereen. Ze vindt het leven moeilijk en praat hier al langere tijd met iemand over. Haar zoon heeft het eveneens moeilijk gehad, heeft af en toe een terugval en daardoor krijgt zij ook weer een terugval. Ze raakt overstuur en vraagt om het interview te stoppen.

Marokkaanse gemeenschap

Mannen

1

Woont sinds 52 jaar in Nederlands, is 73 jaar, heeft drie kinderen, spreekt geen Nederlands, kwam om zichzelf en zijn familie in Marokko financiële zekerheid te geven. Vond het in het begin in Maastricht erg spannend en moeilijk want zo ver van thuis. Na lange tijd besloten om te trouwen, met vrouw die hij via zijn ouders had leren kennen. Heeft haar naar Nederland gehaald, wonen naar plezier in huis en wijk.

Hij is gepensioneerd en ervaart het 'de dag doorkomen' steeds meer als een uitdaging. Zijn dagen verlopen routinematig, vindt hij prima, is dankbaar voor wat hij heeft, elders in de wereld hebben mensen echte problemen. Hij vindt het fijn om mensen om zich heen te hebben, is echter geen vereiste. Hij wil graag naar de moskee, als dat zou kunnen, alleen is deze voor hem te ver weg om het dagelijks te blijven doen. Hij zou ook graag een moskee aan zijn kant van de brug hebben, zou het leven een stuk prettiger maken. Hij maakt soms gebruik van het openbaar vervoer, zijn ontbrekende kennis van de Nederlandse taal is voor hem geen belemmering, hij heeft ook een auto die hij veel gebruikt. Hij krijgt veel steun van zijn echtgenote, is haar heel dankbaar hiervoor. Hij verwacht dat inmiddels uitwonende kinderen hem ook steunen indien nodig. In het verleden heeft hij veel zorg nodig gehad, zijn vrouw nam dit op zich, is naar zijn idee een vanzelfsprekendheid voor een echtgenote. Kinderen steunden ook, maar verzorgden niet, dat begrijpt hij, ze wonen verder weg en hebben zelf kinderen. Hij geeft zelf geen steun aan anderen, niemand heeft hem dit gevraagd. Hij zou liever niet hebben dat iemand anders als zijn vrouw voor hem zou moeten gaan zorgen.

Hij is gelukkig, omdat hij zichzelf niet toestaat om ongelukkig te zijn, dat hoort bij de islam, je lot accepteren, en daar horen beproevingen van eenzaamheid en somberheid bij en het is aan jezelf om hier iets mee te doen. Hij is tevreden dat hij zijn ouders tot hun dood financieel heeft kunnen onderhouden, en dat hij zijn kinderen heeft mogen grootbrengen en zijn kleinkinderen heeft mogen zien. Hij geeft aan dat je tijd komt als die komt, het heeft weinig zin om je daarover zorgen te maken, het gebeurt gewoon. Hij zou liever in Marokko begraven willen worden, maar geeft ook aan 'er niet meer over te gaan als hij overleden is' en dat hij hoopt dat zijn kinderen zijn wens zullen respecteren.

2

Woont sinds 52 jaar in Nederland, is 75 jaar, heeft vijf kinderen en twaalf kleinkinderen, kwam om familie in Marokko te helpen, is analfabeet in de Marokkaanse en de Nederlandse taal, als kind geen tijd om naar school te gaan, je moest helpen op het land, er was ook geen werk, vandaar het vertrek naar Nederland. Vindt het fijn in het huis en in de wijk waar hij woont, alleen jammer dat afstand tot de moskee groot is, daardoor minder bereikbaar, had daar graag meer tijd doorgebracht, zeker nu in deze laatste levensfase. Zou het fijn vinden als er een Marokkaanse moskee aan zijn kant van Maastricht zou komen, omdat hij dat fijn vindt voor zijn kinderen en kleinkinderen. Hij voelt zich oud en zwak en kan niet veel meer, wil wel maar lichaam werkt niet meer mee. Hij probeert elke dag buiten te komen, soms gaat hij wandelen op de groene loper, geeft hem rust. Veel van zijn vrienden leven niet meer, hij gaat nu alleen wandelen of met een van zijn zonen. Hij heeft geen eigen vervoer, is afhankelijk van anderen en openbaar vervoer, reist daar liever niet mee omdat dit allemaal te snel gaat en onduidelijk is, wel geprobeerd, was nare ervaring. Van vervoer op maat heeft hij nog nooit gehoord.

Hij krijgt veel steun van zijn vrouw, is zijn rots in de branding, hij zou haar ook steunen als het omgekeerd was. Zijn kinderen geven steun als hij er om vraagt, zijn niet meer 'de kinderen van vroeger', hij heeft daarom ook zijn verwachtingen aangepast. Ze zijn over het algemeen wel bereid om te helpen, hun hulp accepteert hij, hij wil geen hulp van anderen omdat hij op die manier wordt geconfronteerd met het niet kunnen spreken van de Nederlandse taal.

Het harde werken heeft hem opgebroken, van vroeger fit, gezond en sterk naar nu, lichamelijke veel klachten. Het meest moeilijk is het kunnen omgaan met vergeetachtigheid, wat hij sinds kort ervaart. Hij is in zijn oude dag, krijgt hulp van zijn vrouw die het naar zijn idee nog gewoon aankan. Naar Marokko gaan is voor hem geen optie, gezien de hoeveelheid medische zorg die hij nodig heeft die daar niet verkrijgbaar is. Hij ziet zich niet in een verzorgingshuis gaan, dat hoort niet bij hen, bij hun cultuur. Als hij overlijdt mogen zijn nabestaanden kiezen waar hij zal worden begraven, maakt hem niet zoveel meer uit, het moet wel een islamitische begraafplaats zijn.

3

Woont sinds 52 jaar in Nederland, heeft vier kinderen, kwam naar Nederland om te werken en dan terug te keren naar Marokko, spreekt geen Nederlands. Toen eenmaal duidelijk was dat hij niet meer zou terugkeren, was hij te oud om de taal te leren, zegt hij. Hij woonde in een fijne wijk, moest door gezondheid van zijn vrouw verhuizen, vond hij jammer. Ze kregen een huis in de buurt van de moskee, wat hem weer blij maakte omdat een huis aan de andere kant van de brug dan te ver van de moskee zou zijn en dan zou de afstand onoverbrugbaar zijn geweest voor hem. Hij heeft geen eigen vervoer en het openbaar vervoer ervaart hij als onduidelijk en omslachtig. Hij is vooral bezig met het hiernamaals, heeft nu tijd voor rust, heeft genoeg gedaan in zijn leven. Hij leest de krant en gaat om de dag naar de moskee, kijkt ook graag naar de Arabische nieuwszender.

Hij voelt zich ondersteund door zijn vrouw en kinderen, zij zijn alles wat hij hier heeft. Zijn kinderen steunen hen zoals hij ze geleerd heeft om dat te doen; het is de plicht voor kinderen om voor hun ouders te zorgen als zij zorg nodig hebben. Hij is dankbaar voor zijn goede islamitische kinderen. Hij en zijn vrouw hebben veel zorg nodig, in het weekend komen zij zijn vrouw helpen met de boodschappen, met huishoudelijke taken en allerlei andere zaken. Als zij als ouders ergens een afspraak hebben, komt een van de kinderen naar Maastricht om hen te begeleiden. Naar zijn idee is dat niet te veel gevraagd van hun kinderen, hij heeft hen dat nooit horen zeggen. Hij is te trots om van een buitenstaander hulp te aanvaarden, als dat ook van zijn kinderen kan komen.

Als hij mogelijk helemaal hulpbehoevend wordt, zullen zijn kinderen er zijn om voor hem te zorgen, en als hij overlijdt, dan wil hij worden begraven in de stad waar hij geboren is.

Toevoeging: dat laatste is inmiddels gebeurd.

4

Woont sinds 41 jaar in Nederland, is analfabeet in de Marokkaanse taal, als kind was er geen tijd om naar school te gaan, spreekt geen Nederlands, heeft het wel geprobeerd. Kwam naar Nederland om geld te verdienen om zijn ouders financieel te ondersteunen. Hij is gehuwd, heeft zes kinderen en vijf kleinkinderen. Hij woont graag in zijn huis en in zijn wijk. Is wel een keer verhuisd vanwege een conflict met burens, nu alles naar tevredenheid. Eén dochter woont nog thuis, studeert, is hij zeer trots op omdat hij dat zelf nooit heeft kunnen doen. Hij heeft drie goede vrienden, vanuit zijn beginperiode in Maastricht, brengt veel tijd met hen door, gaan vaak samen naar de moskee en naar winkels. Hij vindt het 'buiten' minder spannend als hij met zijn vrienden is, dan wanneer hij alleen is. Een van hen spreekt redelijk Nederlands en fungeert vaak als een tolk voor hen.

Zijn vrienden steunen hem heel erg. Zijn vrouw en kinderen ook maar dat is een soort vanzelfsprekende plicht, vanuit hun familierol. Een deel van de kinderen woont nog in Maastricht, zij helpen hem met papierwerk. Een zoon begeleidt hem bij bezoeken naar de dokter, of naar andere medische afspraken. Hij heeft dat ook een keer met een van zijn vrienden gedaan, was toch erg ongemakkelijk omdat je sommige dingen niet wilt delen met mensen buiten je gezin. Hij neemt ook zijn dochters liever niet mee naar zulke afspraken, omdat er sommige onderwerpen worden besproken die je niet met je dochters wilt bespreken. Zijn dochters begeleiden zijn vrouw naar haar afspraken. Zijn vrouw is ook niet meer zo heel gezond, zij zorgt wel voor hem. Hun thuiswonende dochter neemt zoveel mogelijk huishoudelijke taken op zich. Hijzelf helpt niet veel mee in het huishouden, dat hoort niet bij zijn taak als man. Hij is erg ziek geweest, had toen geen behoefte aan zorg van buitenaf, een ziekte is een persoonlijk iets, niet iedereen hoeft te weten wat je hebt. In de islam is ziekte ook een test in het leven om te zien hoe je ermee zult omgaan.

Hij had ooit de wens om terug te keren naar zijn vaderland, dat is nu volgens hem helaas niet meer mogelijk. Hij heeft daar geen bestaanszekerheid en al zijn kinderen en kleinkinderen wonen hier in Nederland. Hij heeft het wel eens geopperd, maar zijn vrouw heeft dit geweigerd, zij wilde haar kinderen niet achterlaten.

Als hij niet meer zelfstandig kan, gaat zijn vrouw voor hem zorgen, dat is een vanzelfsprekendheid. Als zijn vrouw niet meer kan, zullen zijn kinderen met een oplossing moeten komen. Hij wil niet naar een verzorgingshuis omdat hij zich daar niet in herkent, daar zijn geen mensen van zijn afkomst. Als er een islamitisch verzorgingshuis zou komen, zou hij dat wel willen, althans als keuze drie: eerst vrouw, dan kinderen en dan verzorgingshuis. Het maakt hem niet uit waar hij wordt begraven als het maar in een graf is met eeuwige rust.

5

Is 51 jaar geleden naar Nederland gekomen, is 76 jaar, is gehuwd, heeft drie kinderen, ging naar Nederland om familie financieel te ondersteunen. Hij was bij vertrek al verloofd, is daarna teruggekomen om te huwen en zijn bruid mee te nemen naar Nederland. Hij woont met veel plezier in huis en zijn wijk, hij mist alleen een gebedshuis in zijn buurt. Als je ouder bent, is het belangrijk om in het huis van Allah te zijn en je gebeden te kunnen verrichten en dan is een gebedshuis in de buurt prettig. De afstand naar de andere kant van het water is overbrugbaar, hij fietst er veel naar toe, en dat is minder fijn bij slecht weer.

Hij leest elke dag uit de koran, en hij probeert elke dag even het huis uit te gaan voor een korte fietstocht of wandeling, soms alleen en soms met vrienden. Hij heeft een goed en betrouwbaar netwerk opgebouwd, bestaande uit oude vrienden en kennissen. Als zijn vrouw op de kleinkinderen past, is het voor hem soms te druk en dan vlucht hij het huis uit totdat ze bijna worden opgehaald. Een van zijn dochters is een alleenstaande moeder, en zij helpen haar zoveel mogelijk uit.

Hij heeft veel steun aan zijn vrouw, hij heeft een goede vrouw getroffen, geeft hij aan. Hij krijgt steun van haar én van zijn dochters. Zijn zoon heeft steun van hem nodig, hij heeft veel schulden en klopt dan bij zijn ouders aan voor oplossingen. Hij wil graag dat zijn zoon zijn eigen verantwoordelijkheid neemt, zijn vrouw blijft hun zoon telkens financieel bijstaan zodat hij iedere keer terugkomt met zijn financiële problemen, terwijl ze soms zelf niet rond kunnen komen. Tegelijkertijd geeft hij alle lof aan Allah, want ze hebben een dak boven hun hoofd en eten in de koelkast, en er zijn ergere situaties in de wereld. Met zijn gezondheid gaat het redelijk goed, zeker in vergelijking met zijn Marokkaanse leeftijdgenoten, wellicht komt dat omdat hij altijd in beweging blijft. Hij is bang om het rustiger aan te doen omdat hij dan zijn lichaam het wellicht gaat begeven.

Hij maakt zich zorgen om zijn vrouw, is ernstig ziek geweest enige jaren geleden en ze blijft alle dingen doen en hij ziet dat het haar te veel wordt terwijl zij dat niet aangeeft aan haar kinderen. Dat zit in de aard van de vrouwen, om voor hun kinderen te blijven zorgen totdat ze het zelf echt niet meer kunnen en eraan onderdoor gaan en daar is bij bevreesd voor. Hun kinderen zijn vooral bezig met de diensten die hun moeder hen levert in plaats van zich ook te richten op haar gezondheid. Hij is gestopt om er iets van te vinden. Hij is zeker bereid om de zorg voor zijn vrouw op zich te nemen, als dat nodig is en zijn gezondheid dat dan toelaat. Hij wil zelf ook liever door zijn vrouw worden verzorgd dan elders door iemand anders. Hij ziet hun kinderen de zorg voor hen later niet op zich nemen. Hij zou zich verheugen als er een islamitisch verzorgingshuis zou zijn, dat zou de weg naar de laatste dag voor iedereen draaglijker maken.

6

Is 50 jaar geleden naar Nederland gekomen, is 73 jaar, gehuwd, heeft twee kinderen die zelf een gezin hebben en niet meer in Maastricht wonen, ging naar Nederland om de familie financieel te ondersteunen, is een harde werker en heeft zijn familie heel lang financieel onderhouden. Wilde op zeker moment gezin stichten en is enige jaren later naar Marokko gegaan om een vrouw te huwen en deze mee naar Nederland te nemen.

Hij is tevreden met het huis en de wijk waar hij woont, tegelijkertijd is het nergens zoals thuis in de bergen in Marokko. Hij heeft altijd heimwee gehad, mist Marokko maar weet niet hoe hij terug zou kunnen. Hij probeert een invulling aan zijn dag te geven, vindt dat een steeds grotere uitdaging worden, heeft wel contacten maar steeds minder. Op de vraag of hij zich eenzaam voelt, raakt hij geëmotioneerd en vraagt om het interview te eindigen.

7

Is 50 jaar geleden naar Nederland gekomen, is 73 jaar, deels om geld te verdienen voor de familie en deels uit nieuwsgierigheid, is gehuwd, heeft drie kinderen. Hij heeft de Nederlandse taal geleerd van collega's en burens, heeft van thuis uit meegekregen dat je alleen maar ergens kunt wonen als je de taal spreekt van het volk waartussen je leeft. Hij is heel leergierig. Hij woont in een fijn huis, in een fijne wijk. Naar zijn mening wordt het leven gevormd met wat je er zelf investeert, hij had overal in Maastricht kunnen wonen en het naar zijn zin kunnen hebben. Een van de kinderen woont vlakbij, vindt hij fijn, dat is in Marokko een vanzelfsprekendheid, hier niet. Zijn twee andere kinderen wonen in België, vindt hij jammer maar begrijpt het wel, daar zijn huizen nog betaalbaar.

Hij ziet dagelijks kennissen en afhankelijk van het weer plannen ze wat ze gaan doen, wandelen, of op een bankje zitten. Hij vindt het jammer dat ze geen plek hebben waar ze zich ongeacht het weer kunnen treffen. Zijn vrouw heeft andere interesses, dus doen ze niet vaak iets samen, behalve boodschappen, die doen ze samen.

8

Is 50 jaar geleden naar Nederland gekomen, weduwnaar, is 76 jaar, om geld te verdienen want in het dorp waar hij woonde was geen werk. De eerste jaren in Nederland vond hij moeilijk, het werk ging goed maar de cultuur vond hij vreemd, de omslag was voor hem te groot. Hij is de zoon van een imam en is zeer religieus opgevoed, als hij opnieuw de keuze had mogen maken, zou hij misschien niet hier zijn komen werken. Hij is sinds drie jaar weduwnaar, bezoekt dagelijks de moskee, dat geeft hem innerlijke rust, zit waarschijnlijk wel in zijn DNA, vanwege zijn vader, geloof heeft altijd een belangrijke rol in zijn familie gespeeld.

Hij vindt het belangrijk om te investeren in het hiernamaals, het leven op aarde is kort en 'niemand belooft je de dag van morgen'. Hij leest dagelijks de koran en fietst veel.

Hij heeft veel steun van zijn dochter, die iets verder weg woont maar nog steeds op een overbrugbare afstand, ze komt hem wekelijks bezoeken. Hij gaat niet bij haar op bezoek omdat de afstand voor hem te groot is.

Hij heeft een pacemaker, al sinds langere tijd, hij vindt het niet erg als het leven ophoudt, vindt het wel genoeg zo, zeker zonder zijn vrouw is het best eenzaam. Hij heeft sociale contacten in de moskee maar die vullen de leegte thuis niet op. Hij kan zijn dochter altijd bellen, daar is hij dankbaar voor.

Hij heeft geen hulp in huis nodig, het huishouden gaat hem prima af en hij heeft ook moeite om een onbekende toe te laten in huis. Hij peinst er niet over om zijn dochter te belasten met de zorg voor hem. Hij gaat dat zelf oplossen en hoopt stiekem dat het niet zover komt. Als het wel zo is, denkt hij over na om terug te gaan naar Marokko, zijn broers en zussen zijn nog in leven, het leven is daar een stuk simpeler en zijn familie zal zeker bereid zijn en de tijd hebben om voor hem te zorgen.

Tegelijkertijd vraagt hij Allah om het niet zover te laten komen. Hij is niet bezig met de vraag of hij gelukkig is nu, het eeuwige leven is het enige wat telt voor hem.

9

Is 50 jaar geleden naar Nederland gekomen, is 73 jaar, spreekt Nederlands, kwam voor het werk maar ook voor een stuk rust, vanwege een strenge vader en hij zelf wat meer vrijheid in het leven wilde. Zijn vader heeft hem dat de eerste jaren niet in dank afgenomen, daarna trok het bij. Moest heel erg wennen aan Nederland omdat het zo anders was als waar hij vandaan kwam. Hij was getrouwd, is na tien jaar gescheiden, heeft geen kinderen. Is tevreden over zijn woonruimte en de wijk waar hij woont. Hij was vroeger minder religieus, inmiddels wel, heeft dat na zijn zestigste opgepakt, probeert dagelijks naar de moskee te gaan, kijkt heel erg uit naar het vrijdaggebed, geniet van het grote aantal moskeebezoekers op vrijdag, ziet dan hoe groot hun islamitische gemeenschap is geworden, maakt hem blij. Voor het overige vult hij zijn dag met boodschappen doen en af en toe kennissen opzoeken.

Hij heeft in het verleden veel steun ontvangen van enkele vrienden en kennissen, deze steunen hem nog steeds als hij daarom vraagt. Hij geeft ook steun aan anderen, als tolk omdat hij de Nederlandse taal spreekt.

Hij voelt aan zijn lichaam dat hij ouder wordt, is voor hem een gegeven, het leven heeft een begin en een einde en hij verkeert aan het begin van het einde, hij heeft er geen moeite mee. Hij heeft geen kinderen en kan daarom ook niet op hen terugvallen, mocht hij zorg nodig hebben, denkt hij wel de weg voor de benodigde zorg te kunnen vinden. Teruggaan naar Marokko is voor hem geen optie, zijn familie is altijd teleurgesteld geweest dat hij niet met een Marokkaanse vrouw is geëindigd, dat hij nu alleen is, komt volgens zijn familie door de keuzes die hij in zijn leven heeft gemaakt. Hij vindt het niet erg om naar een verzorgingshuis te gaan, mocht dat nodig zijn, maar zou het fantastisch vinden als er een islamitisch verzorgingshuis zou komen, daar zou hij dan naar uit gaan kijken. Hij heeft zijn graf op de islamitische begraafplaats al gekocht, vindt het fijn dat hij alles daaromtrent al heeft geregeld.

Turkse gemeenschap

Vrouwen

1

Heeft in Turkije de lerarenopleiding afgerond, is in Turkije gehuwd, is 64 jaar, heeft twee kinderen en kleinkinderen. Ze zijn ongeveer 40 jaar geleden, vlak voor de bevalling van haar eerste kind naar Nederland gekomen, waar hij geneeskunde zou gaan studeren, waaraan hij wel is begonnen maar niet heeft afgerond omdat deze studie te lang was. Hij heeft ervoor gekozen om de lerarenopleiding in Nederland te volgen. Zij heeft nooit gewerkt, altijd voor de kinderen en het huishouden gezorgd, haar man bleef bijleren en voor het inkomen zorgen. De jaren in Nederland zijn omgevlogen. Ze voelt zich welkom in Nederland maar voelt zich er niet thuis, ze mist haar moederland en denkt er elke dag aan om terug te keren maar ziet zichzelf dat niet doen vanwege hun kinderen en kleinkinderen. Ze vindt het prettig in het huis en in de wijk waar ze wonen, ze is in haar wijk tien jaar geleden tot 'wijkmoeder' benoemd, vanwege haar liefdadigheid; ze deelt altijd eten uit aan burens en snoepjes aan de kinderen. Ze was op verschillende manieren actief in de wijk, organiseerde allerlei activiteiten voor de Turkse gemeenschap, zo heeft ze onder meer zwemlessen voor vrouwen georganiseerd, en fietslessen en rijlessen en taalcursussen. Haar streven was dat vrouwen niet afhankelijk zouden worden van hun man, haar activiteiten waren daarop gericht en daarvoor kreeg ze subsidie vanuit de gemeente. Ze doet het nu niet meer, is wel blij om te zien dat de huidige Turkse vrouwengemeenschap veel meer onderneemt dan de vrouwengemeenschap in 'haar tijd'. Het doet haar deugd dat zij, naar haar idee, enkele barrières heeft doorbroken door al haar activiteiten. Ze is nu nog veel bezig met het huishouden, maar heeft nu ook tijd om te lezen en dat doet ze veel, ze is voortdurend bezig met zelfontwikkeling. Ze heeft veel vriendinnen waarmee ze vaak afsprekt, thuis of in de moskee.

Ze heeft altijd gezorgd voor haar man, heeft er deels spijt van dat ze haar ervaring en opleiding niet heeft kunnen toepassen in de praktijk maar heeft er vrede mee.

2

Is 27 jaar geleden naar Nederland gekomen omdat haar man hier werkte, is 51 jaar, heeft twee kinderen, kan zich basaal uitdrukken in het Nederlands, heeft nooit gewerkt, haar man zorgde voor voldoende inkomen, zij kon zich focussen op het huishouden en hun kinderen. Ze vindt het prettig in het huis en de wijk waarin ze woont, is wel omringd door Nederlanders en ze mist de saamhorigheid van de gemeenschap die ze gewend was in Turkije. Ze organiseert allerlei activiteiten in haar wijk voor de Turkse vrouwengemeenschap in de moskee. Bijvoorbeeld een ontbijt waarvan de opbrengsten naar verschillende goede doelen gaan. Ook verzorgt ze meerdere gezinnen, waaronder vluchtelingen, met spullen, meubels etc. Veel kinderen van asielzoekers helpt ze ook, met eten en spullen en nog veel meer, het doet haar verdriet om te zien dat sommige gezinnen het erg moeilijk hebben en tegelijkertijd haalt ze vreugde uit het zien dat de gezinnen die ze helpt, ook daadwerkelijk vooruitkomen. Ze is van mening dat Maastricht als gemeente zich te weinig inzet voor de inburgering van nieuwkomers, zelf heeft ze die ervaring ook, ze heeft een taalcursus gevolgd, kon daardoor enkele gesprekken voeren maar verder dan dat kwam ze niet. Om die reden heeft ze ervoor gekozen om voor kinderen en huishouden te zorgen en haar man te laten werken. Dat had ze, al terugdenkende, liever anders aangepakt. Ze kende ook niemand, wellicht waren er wel cursussen en initiatieven en was zij er gewoonweg niet van op de hoogte.

Ze heeft geen steun nodig, ze geeft vooral steun en is van mening dat als zij op kleine schaal al zoveel kan bereiken, dat andere organisaties nog veel meer kunnen bereiken als ze het op zouden pakken. Ze wil graag terug naar Turkije, maar dat ligt voorlopig niet in de planning, haar kinderen studeren nog en haar man werkt nog, voor nu is het prima zoals het nu is.

3

Is 47 jaar geleden, als kind van tien jaar naar Nederland gekomen, vader werkte al in Nederland, is 57 jaar, gehuwd, heeft drie kinderen. Heeft in Nederland onderwijs gevolgd, spreekt de Nederlandse taal niet zo goed omdat ze vrijwel geen contact heeft met inwoners in Maastricht die alleen Nederlands spreken. Ze gaat alleen met Turkse vrouwen om, is vroeg gehuwd, heeft nooit gewerkt, heeft ook nooit die behoefte gehad, haar man zorgde voor de kost, en zij zorgde voor het huishouden en de kinderen, vond en vindt ze prima.

Ze vindt het prettig in het huis en de wijk waar ze woont, heeft veel contacten en doet veel samen met haar zus en haar Turkse vriendinnen, zoals etentjes bij elkaar thuis of samenkomen in de Turkse vrouwengemeenschap in de moskee. Ze onderneemt geen andere activiteiten, komt vrijwel nooit buiten haar eigen omgeving. Het altijd voor de kinderen zorgen is voor haar een voldoening geweest, twee van haar drie kinderen zijn inmiddels het huis uit, ze hoeft daardoor ook minder te zorgen. Ze mist het leven in Turkije, de mensen zijn er veel warmer en er is saamhorigheid, twee dingen die ze mist op de plek waar ze nu woont. Ze denkt er elke dag aan om terug te keren naar Turkije en wil dat dit jaar gaan doen. Ze heeft nog geen kleinkinderen en de kinderen zijn oud genoeg om voor zichzelf te zorgen.

4

Is 47 jaar geleden, als kind van elf jaar naar Nederland gekomen, vader werkte al in Nederland, is 58 jaar, gehuwd, heeft twee kinderen. Heeft in Nederland onderwijs gevolgd, spreekt de Nederlandse taal niet zo goed omdat ze vrijwel geen contact heeft met inwoners in Maastricht die alleen Nederlands spreken. Ze gaat alleen met Turkse vrouwen om, is vroeg gehuwd, heeft nooit gewerkt. Ze vindt het prettig in het huis en de wijk waar ze woont, heeft veel contacten en doet veel samen met haar zus en haar Turkse vriendinnen, zoals etentjes bij elkaar thuis waarbij iedereen iets meebrengt, of ze spreken af in de moskee. De kinderen zijn beide het huis uit.

Haar man werkt voor de moskee, doet daarnaast ook dingen voor de Islamitische basisschool. Op beide plekken helpt ze vaker mee, waardoor ze nooit de behoefte heeft gehad om ergens anders te gaan werken. Ze ergert zich aan de discriminatie richting medewerkers en leerlingen van de islamitische basisschool en vindt dat de gemeente hier te weinig ingrijpt.

Ze heeft ooit willen terugkeren naar Turkije, weet niet of ze dat daadwerkelijk wil gaan doen, veel van haar vriendinnen blijven en ze is ook tevreden met haar leven in Nederland, ze vindt het prima zoals het nu is.

5

Is 44 jaar geleden naar Nederland gekomen met haar moeder en de overige vijf kinderen, vader werkte al in Nederland, is 58 jaar, gescheiden, beheerst de Nederlandse taal goed. Zij is in Turkije uitgetrouwde, heeft toen enkele jaren in Turkije gewoond, en is vervolgens naar Nederland gekomen, zonder man en met kinderen, is bij haar ouders gaan wonen, toen weer teruggekeerd naar man in Turkije en toen gescheiden en na haar scheiding weer naar Nederland gekomen. Ze vindt het huis en de wijk waar ze woont prettig, ze kent al haar burens en is ook goed bevriend met hen.

Ze heeft na haar definitieve terugkeer altijd gewerkt, haar ouders konden op haar kinderen passen. Ze werkt nu niet meer vanwege gezondheidsredenen, de kinderen zorgen nu voor haar, hebben laatst een auto voor haar gekocht waar ze heel blij mee is.

Ze is gedurende de dag vooral bezig met haar kinderen en kleinkinderen, en met haar vriendinnen. Toen ze naar Nederland kwam, heeft ze wel 'een soort van opvang' gemist, had wel meer ondersteuning willen hebben, vooral toen ze geprobeerd heeft haar man naar Nederland te halen, wat niet is gelukt waardoor zij weer terugging naar Turkije.

Haar kinderen regelen allerlei zaken voor haar, bijvoorbeeld als er dingen kapot zijn in haar huurwoning, zelf had en heeft ze geen idee hoe ze dat zou moeten regelen of oplossen. Ze weet nu dat ze sommige dingen niet zelf hoeft te betalen als ze kapot zijn, omdat de verhuurder daarvoor verantwoordelijk is, dat wist ze eerst niet en dan repareerde ze het zelf of liet het repareren.

Ze wil in Nederland blijven, komt alleen in Turkije voor vakantie. Ze weet inmiddels, door haar eerdere terugkeer, dat ze het leven hier fijner vindt. Ze wil ook haar kinderen en haar kleinkinderen niet achterlaten.

6

Is 55 jaar geleden naar Nederland gekomen, man werkte al in Nederland, is 73 jaar, weduwe, heeft twee kinderen. Ze heeft altijd de hoop gehad om ooit terug te keren, heeft daarom haar taalcursus niet afgerond en zich in de eerste paar jaar niet aangepast aan haar nieuwe omgeving. Ze vindt het huis en de wijk waar ze woont, prettig, de winkels zijn op loopafstand, heeft veel vriendinnen, allemaal met een Turkse achtergrond.

Ze heeft altijd gewerkt, om bij te verdienen, haar man was kostwinner, nu werkt ze niet meer vanwege gezondheidsredenen.

Ze gaat dagelijks een rondje wandelen door de buurt en komt dan altijd bekenden tegen, ze spreekt ook dagelijks met haar vriendinnen, ook gaat ze vaak naar het winkelcentrum. Ze heeft ook een tuintje, op loopafstand, dat vol staat met groenten en bij mooi weer gaat ze daar haar planten verzorgen, dan heeft ze ook weer haar beweging gehad. Ze is minder mobiel vanwege haar gezondheid, probeert wel voldoende te bewegen in de vorm van wandelen. Ze hoeft nooit hulp aan 'vreemden' te vragen, krijgt voldoende hulp van haar kinderen en kleinkinderen. Ze krijgt dagelijks thuiszorg en meermaals komt de fysio langs, ook gaat ze vaak naar de huisarts of het ziekenhuis, haar kinderen brengen haar. Omdat ze de taal niet goed spreekt, gaat er altijd wel iemand mee als ze een afspraak heeft.

Ze vindt het raar dat de gemeente verwacht dat zodra je de taal spreekt dat je dan hier een leven zou kunnen leiden; je komt in een vreemd land en het enige wat ze je aanbieden is een taalcursus.

Ze vindt de gezondheidszorg hier goed, ze weet wat het is om in Turkije in het ziekenhuis te liggen, hier is het echt veel beter met echte aandacht voor de patiënten.

Ze heeft jarenlang dagelijks gedacht aan een terugkeer, na het overlijden van haar man werd het haar duidelijk dat het er niet van ging komen; ze heeft haar kinderen en kleinkinderen hier. Ze gaat wel elk jaar een paar maanden naar Turkije, naar haar familie. Ze vermaakt zich hier met haar vriendinnen, vindt het prima hoe het nu is.

Turkse gemeenschap

Mannen

1

Is 34 jaar geleden naar Nederland gekomen, om te huwen met een vrouw die al in Maastricht woonde en zie hij had leren kennen via kennissen, is 58 jaar, heeft twee kinderen. Hij werkt voor de islamitische basisschool, vindt het werk leuk en leert door zijn werk veel mensen kennen. Hij is actief in de moskee, vindt hij erg leuk, is zelf gelovig en vindt het fijn dat hij werk doet dat verband houdt met zijn geloof, de islamitische basisschool was een bewuste keuze. Hij geniet van de kleine dingen, zoals in de avond naar de moskee gaan en een theetje drinken met andere mannen, hij heeft veel sociale contacten.

Zijn vrouw hoefde en hoeft van hem niet te werken, hij heeft altijd hard gewerkt en zijn inkomen was en is voldoende om rond te komen. Hij heeft in het begin moeten wennen aan de discriminatie die hij ervoer, wat hij niet kende vanuit Turkije, heeft weinig inburgeringsinitiatieven ervaren, enkel een taal cursus maar dat was niet genoeg om echt in te kunnen burgeren. Hij is tevreden met zijn leven in Maastricht, hij mist elke dag zijn leven in Turkije en denkt er soms aan om terug te keren, maar als hij alles op een rijtje zet, ziet hij hiervoor geen reden, hij vindt zijn leven in Maastricht prima.

2

Is 34 jaar geleden naar Nederland gekomen om te huwen met een vrouw die al in Maastricht woonde en hij in Turkije had leren kennen, is 54 jaar, heeft drie kinderen. Hij vindt het leuk om in zijn huis te wonen, zeker sinds hij er zelf veel aan verbouwd heeft, en hij is tevreden met de wijk waar hij woont, het is er rustig en schoon.

Hij heeft een eigen klussenbedrijf na jarenlang op verschillende plekken te hebben gewerkt, zijn twee zonen zijn bij hem in dienst. Hij heeft elke dag wel een project of een klus, is alleen in de avonden thuis of heeft dan tijd om iets te gaan doen met zijn vrienden, zoals theedrinken in de moskee of uit eten gaan. Soms gaat hij uit eten met vrienden in de stad waar hij een klus heeft, daardoor ontdekt hij nieuwe plekken en dat vindt hij leuk. Hij haalt voldoening uit zijn werk, is trots om te zien dat zijn zonen in zijn voetstappen treden en wellicht het bedrijf van hem zullen overnemen. Hij heeft het bedrijf opgebouwd zodat zijn gezin er iets aan overhoudt.

Hij heeft geen hulp nodig van de gemeente, heeft altijd als er iets was, zich kunnen richten tot zijn connecties en heeft zichzelf veel geleerd, ook zijn kinderen kunnen hem wegwijs maken als hij iets niet begrijpt.

Hij heeft het leven in Turkije altijd gemist, en ondanks dat hij tevreden is met het leven in Maastricht, gaat hij ervan uit dat ze spoedig terugkeren naar Turkije. Sommige klussen worden ook te zwaar voor hem, het geeft hem rust dat zijn kinderen zijn goedlopende bedrijf van hem kunnen overnemen, en dat hij kan gaan pensioneren in Turkije, wellicht al dit jaar.

Indisch/Molukse gemeenschap

Vrouwen

1

Vrouw, weduwe, 75 jaar, alleen, twee zonen en één dochter, met zestien jaar naar Nederland gekomen, moest haar broers en zussen achterlaten in Indonesië, was verdrietig daarover, heeft huishoudschool gedaan, spreekt vloeiend Nederlands, heeft gewerkt als kassière. Echtgenoot zorgde goed voor haar en de kinderen, is recent overleden. Ze wandelt graag, iedere dag één uur, doet alleen haar boodschappen, vroeger line dansen, nu niet meer, gaat wel nog kijken naar vriendinnen als die het doen. Spreekt af met vriendinnen, bezoekt kinderen en kleinkinderen, gaat met regelmaat naar Indische middagen en de Kumpulan. Zou wat haar betreft, nog vaker mogen georganiseerd dan nu. Heeft altijd in Caberg gewoond, eerst in huis, nu in aanleunwoning. Woont graag in de wijk waar ze woont, alle voorzieningen zijn er, winkels, bushalte en gemeenschapshuis. Geniet van wandelen in de wijk, heeft goede contacten met burens.

Ze geeft steun aan haar kinderen en kleinkinderen, door één keer per week voor hen te zorgen. Ze komen naar haar en ze kookt voor ze. Steun die zij nodig heeft, is vaak papierwerk en daar steunen haar kinderen haar bij. Ze is zelfstandig en onafhankelijk en kan overal alleen komen, alleen kinderen kiezen ervoor om haar, als het te ver is, te begeleiden. Ze staan altijd klaar voor haar, ze heeft het alleen nog niet nodig. Heeft gezorgd voor haar partner toen hij ziek was, later wel hulp ingeschakeld, toen het niet meer alleen ging. Ze geniet van elke dag, kijkt niet terug, probeert er het beste van te maken, hoopt dat ze nog lang gezond mag blijven en genieten van haar kroost.

2

Vrouw, 87 jaar, gescheiden, heeft zeven kinderen, geboren in Indonesië, was ongeveer vijftien jaar toen ze naar Nederland kwam, altijd gewerkt totdat kinderen kwamen. Ze is nu dementerende, is boos op Nederlandse regering, ze wil terug maar kan niet meer terug. Woont in Caberg, samen met haar jongste dochter. Ze krijgt veel bezoek van haar kinderen, kleinkinderen en goede vriend. Krijgt steun van andere dochters, die haar een keer per week verzorgen, douchen en voor haar koken, de jongste kan dan even op adem komen. Gaat graag naar de OLV Basiliek in het centrum, kaarsje aansteken. Mevrouw is boos, heeft veel meegemaakt tijdens de bezetting, vraagt zich af waarom nu pas gevraagd wordt waaraan ze behoefte heeft, nu wil ze er niet meer over praten, en wil ze vooral terug naar Indonesië.

Indisch/Molukse gemeenschap

Mannen

1

Man, gehuwd, 66 jaar, één dochter, geboren in Indonesië, als baby naar Nederland. Heeft zich altijd aangepast aan Nederlandse cultuur, ook altijd gewerkt, voelde zich vaak gediscrimineerd vanwege uiterlijk en naam, nu met pensioen, geniet met volle teugen. Heeft gezin, familie en vrienden om hem heen. Geniet van hen, zwemt en speelt badminton, maakt muziek, speelt gitaar, verveelt zich nooit. Is veel bezig met kleinkinderen.

Woonde eerst in Limmel, nu in Wittevrouwenveld. Woont graag in de wijk waar hij woont, heeft goed contact met burens, lopen de deur niet plat maar zijn er als nodig. Huisarts, tandarts, fysio is er, en ook voldoende winkels om dagelijkse boodschappen te doen. Geeft steun aan anderen, als nodig. Heeft zelf geen steun nodig, als wel dan kan hij terugvallen op zijn dochter. Is dankbaar voor goede gezondheid. Hoopt gezond oud te worden, samen met zijn vrouw en vooral veel plezier maken en van elke dag genieten.

2

Man, 70 jaar, gehuwd, drie bonuskinderen en acht kleinkinderen, geboren in Nederland, ouders van Molukse afkomst en vlak voor zijn geboorte naar Nederland gekomen. Ouders wilden terug, is er niet van gekomen. Hij heeft altijd gewerkt in de techniek, is op latere leeftijd getrouwd. Woont in Heer, altijd gewoon, woont er graag, voldoende voorzieningen, heeft goed contact met burens. Is gepensioneerd, werkt als vrijwilliger in Moluks gemeenschapshuis, is daar bestuurder en beheerder, heeft ook een moestuin waar hij graag in werkt.

Hij geniet van het leven, van zijn directe familie, geniet van zijn vrijwilligerswerk, is dankbaar dat hij gezond is, het gaat financieel ook prima met hem. Hij geeft steun aan kinderen door voor kleinkinderen te zorgen. Staat graag klaar voor andere mensen en steunt hen wanneer nodig. Hij heeft geen steun nodig, als dat wel nodig zou zijn, zou hij zeker gebruik maken van de instanties en steun vagen waar hij recht op heeft. Heeft een eigen huis, vrouw werkt nog, ze zijn vooral bezig met samen genieten van de dagelijkse dingen in het leven.

3

Man, gehuwd, 63 jaar, drie dochters en een zoon, die is overleden. Is in Nederland geboren, heeft altijd gewerkt, is vrijwilliger in Moluks gemeenschapshuis, is bestuurslid. Is in Heer geboren, woont nu in Molukse gemeenschap, woont er graag, heeft goede contacten met jong en oud, maakt graag muziek en zit bij kerkkoor en gospelkoor, is graag met kinderen en kleinkinderen. Is van mening dat de gemeente onvoldoende weet wat de Molukse gemeenschap nodig heeft, zich onvoldoende verdiept heeft in hun cultuur. Heeft steun gehad van ouders, onder meer opvang van zijn kinderen. Heeft zelf geen steun nodig, geeft wel steun aan anderen als nodig. Vindt het vanuit zijn cultuur normaal om voor anderen te zorgen, vindt dat regelgeving zorgt dat jongere zzp'ers hierin worden gehinderd. Er was een vleugel in verzorgingshuis voor Molukkers, is gestopt omdat er geen gebruik van werd gemaakt. Hij geniet van kinderen en kleinkinderen, hij weet zeker dat hij op zijn kinderen kan terugvallen als dat nodig is, hij wil nooit in een verzorgingshuis komen. Hij gaat terug naar de Molukken, met of zonder vrouw en kinderen, want hij zit daar het lekkerst in zijn vel.

Bevolking naar etniciteit per buurt

		Turken		Marokkanen		Surinamers	Antillianen en Arubanen	Grieken	Italianen	(ex-) Joegoslaven	Kaapverdianen	Portugezen	Spanjaarden	Tunesiers	Vietnamezen	Irakezen	Iraniers	Somaliërs	Ethiopiërs	Overige allochtonen	Autochtonen	Totaal
0 centrum	00 binnenstad	31	2%	4	0.2%	8	16	16	63	17	0	3	29	2	4	3	9	0	0	823	1011	2039
	01 jekerkwartier	5	0%	2	0.1%	1	5	3	35	7	0	1	13	0	2	1	3	0	1	578	938	1595
	02 kommelkwartier	19	1%	5	0.3%	3	15	15	41	4	1	8	21	1	1	0	10	1	1	794	1414	2354
	03 statenkwartier	22	1%	27	1.5%	11	19	8	75	15	0	10	40	0	5	6	10	0	3	1265	2059	3575
	04 boschstraatkr	18	1%	15	0.8%	4	15	2	43	13	0	5	18	0	5	7	3	0	1	524	1090	1763
	05 st.maartensprt	44	3%	34	1.9%	5	10	4	26	15	0	2	25	6	6	4	12	5	3	463	1035	1699
	06 wyck	28	2%	18	1.0%	20	26	31	85	33	0	15	59	1	4	8	25	1	0	1597	3326	5277
1 wijk zuid-west	10 villapark	9	1%	3	0.2%	12	13	5	34	5	0	6	41	2	0	3	1	0	0	609	2418	3161
	11 jekerdal	1	0%	2	0.1%	1	9	1	8	0	0	2	1	0	1	1	4	0	0	204	982	1217
	12 viesland	4	0%	3	0.2%	2	2	6	6	5	0	5	6	1	3	2	1	0	2	311	1285	1644
	13 campagne	5	0%	0	0.0%	1	2	3	2	3	1	0	4	0	0	0	0	0	0	189	1057	1267
	14 wolder	0	0%	4	0.2%	5	3	1	16	3	0	1	10	2	0	2	0	0	1	218	1155	1421
	15 sint pieter	0	0%	0	0.0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	29	116	145
	16 wijk	0	0%	0	0.0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 wijk west	20 brusselse poort	133	8%	99	5.5%	20	33	28	66	35	0	19	53	8	12	4	14	2	4	2798	2923	6251
	21 mariaberg	61	4%	106	5.9%	22	45	27	55	28	0	10	35	4	5	25	34	43	2	1453	3020	4975
	22 belfort	23	1%	4	0.2%	5	11	4	23	5	1	10	10	0	8	0	1	0	0	518	1966	2589
	23 pottenberg	88	5%	117	6.5%	2	8	10	8	32	0	0	4	1	4	21	9	36	1	503	1586	2430
	24 malpertuis	100	6%	182	10.1%	3	9	12	9	28	0	0	12	14	2	20	28	32	4	452	1319	2226
	25 caberg	135	8%	186	10.3%	7	16	7	16	53	1	4	11	4	3	52	28	23	3	784	2013	3346
	26 oud caberg	25	2%	4	0.2%	3	6	5	3	4	0	0	7	0	0	2	16	0	0	280	1542	1897
	27 malberg	185	11%	155	8.6%	19	28	19	30	21	0	0	22	8	6	20	21	8	5	1064	3700	5311
	28 dousberg	40	2%	7	0.4%	4	8	5	8	7	0	0	2	0	17	0	0	0	3	290	1633	2024
	29 daalhof	52	3%	88	4.9%	21	15	16	22	16	0	4	21	3	5	24	18	3	9	1155	5244	6716
3 wijk noord-west	30 boschpoort	8	0%	17	0.9%	6	4	6	12	16	0	0	10	1	1	2	8	0	1	311	1236	1639
	31 bossherveld	1	0%	0	0.0%	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	19	26	47	
	32 Frontenkwrt	0	0%	7	0.4%	2	2	0	5	0	0	1	6	0	1	0	1	7	1	105	282	420
	33 Belvedere	0	0%	0	0.0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	20	27
	34 Lanakerveld	0	0%	0	0.0%	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	57	72
4 wijk oost	40 wyckerpoort	73	4%	86	4.8%	20	30	21	46	29	1	12	29	4	13	17	15	16	2	1013	2595	4022
	41 heugemerveld	116	7%	53	2.9%	12	15	13	55	25	4	5	15	3	3	22	7	0	1	781	1826	2956
	42 wittevrouwenvld	154	9%	205	11.4%	17	46	27	51	39	1	11	30	5	13	44	46	12	4	1330	3643	5678
	43 nazareth	41	3%	74	4.1%	6	21	3	33	18	1	5	17	1	2	28	24	20	5	710	2254	3263
	44 limmel	14	1%	43	2.4%	1	7	6	4	9	0	4	6	3	8	30	55	2	19	585	1530	2326
	45 scharn	33	2%	49	2.7%	13	25	13	53	19	0	11	36	4	8	5	21	2	0	1366	4835	6493
	46 amby	27	2%	26	1.4%	16	15	10	39	9	0	4	36	0	5	4	10	1	2	1066	5299	6569
	47 wijk	0	0%	0	0.0%	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	15	21
5 wijk noord-oost	50 beatrixhaven	0	0%	0	0.0%	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	15	21
	51 borgharen	2	0%	4	0.2%	1	1	2	12	4	0	1	0	1	4	0	3	0	0	217	1474	1726
	52 itteren	0	0%	4	0.2%	1	3	0	3	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	82	829	924
	53 meerssenhoven	0	0%	0	0.0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	24	28
6 wijk zuid-oost	60 randwyck	10	1%	6	0.3%	10	15	10	15	3	0	3	17	1	4	3	3	0	1	469	1440	2010
	61 heugem	21	1%	34	1.9%	9	36	11	26	20	0	2	17	3	9	5	21	2	6	866	3533	4621
	62 heer	60	4%	69	3.8%	28	29	13	43	26	0	14	22	0	5	19	27	16	8	1513	5789	7681
	63 de heeg	49	3%	63	3.5%	40	91	13	60	36	0	7	23	0	15	18	35	5	11	1216	4550	6232
	64 vroendaal	0	0%	0	0.0%	1	5	2	2	0	0	0	3	0	0	0	3	0	0	187	875	1078

Periode 31-12-2016. Geel gearceerd is de selectie wijken, groen gearceerd meest voorkomende per etnische achtergrond. Alleen relevant voor mensen van Turkse of Marokkaanse afkomst. Geen gegevens beschikbaar van de migranten met een Indische/Molukse afkomst.

In 2022 was 4,1% van de Maastrichtse bevolking van niet-westerse Turkse afkomst. Dat zijn ongeveer 4.800 personen. De geselecteerde onderzoeksgroep betrof 1078 personen (bron: Alle Cijfers)

In 2022 was 4,1% van de Maastrichtse bevolking van niet-westers Marokkaanse afkomst. Dat zijn ongeveer 4.800 personen. De geselecteerde onderzoeksgroep betrof 1323 personen (bron: Alle Cijfers)

In 2020 was 2% van de Maastrichtse bevolking van Molukse afkomst. Dat zijn ongeveer 2.400 personen (bron: CBS - Molukkers in Nederland, 2020)